SAYI : 610
26 ŞUBAT 1966
FİATI : 125 KURUŞ

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

TEK ADAY CEVDET SUNAY

İSTİKBALİNİZİN
EMNİYETİ
TASARRUFLARINIZLA
MÜMKÜNDÜR

T.C. ZİRAAT BANKASI

Cilt : XXXV Yıl : 12 Sayı: 610

SAHİBİ VE BAŞYAZARI :
Metin Toker
YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Nizamettin Durgun
MÜESSESE MÜDÜRÜ
Tacettin Tezer

BU SAYIDA YAZI KURULU :
İÇ HABERLER KISMI: Kurtul Altuğ, Teoman Erel, Okay Göçer, Egemen Bostana (İstanbul) — DIŞ HABERLER KISMI: T. Kemal — MAGAZİN KISMI: Jale Candan, Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil — İKTİSAT: Mehmet Tuğrul — SİNEMA: Nijat Özön — KİTAPLAR: İlhami Soysal — TİYATRO: Naciye Fevzi, Lûtfi Ay

İstihbarat Tel: 10 73 82

KAPAK KOMPOZİSYONU
SAN Organizasyon
Erkal Yavi
KARİKATÜR
Cem
KAPAK KLİŞESİ
Hüner Klişe - İstanbul
KAPAK BASKISI
Rüzgârlı Matbaa
FOTOĞRAF
T.H.A.
Erdoğan Çiftler
KLİŞE
Doğan Klişe

ABONE ŞARTLARI
3 aylık (12 nüsha) 12.50 lira
6 aylık (29 nüsha) 25.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 50.00 lira
Geçmiş sayılar 250 kuruştur.

İLAN ŞARTLARI
Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 3000 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

DİZİLDİĞİ YER
Rüzgârlı Matbaa
BASILDIĞI YER
Hürriyet Matbaası
Ankara
BASILDIĞI TARİH
23.2.1966

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ
RÜZGÂRLI SOK. No : 15
ANKARA - TEL : 11 89 92
P. K. 582

Kendi Aramızda

Siz bu satırları okumağa başladığınız anda, AKİS yayınlarının en kıymetli eseri "İsmet Paşayla 10 Yıl"ın üçüncü baskısı piyasaya verilmiş olacak. Üç ayda üç baskı!.. Bu, görülmemiş bir ilginin en açık ifadesidir. Türkiyede çıkan irili ufaklı pek çok yayın organında sözü edilen bu eser, gerçekten, lâyık olduğu tahta oturmuştur. Günün kitabı sayılan bu eser için dillerde dolaşan söz şudur: "Yolunu şaşırmış bütün politikacılar bu kitabı okumalı, sonra uzun uzun düşünmelidirler."

"İsmet Paşayla 10 Yıl"ın ilk baskısını yaptığımız zaman kitabın değerini elbette ki biliyor ve basın âleminde hadise sayılacağını tahmin ediyorduk. Olaylar öyle bir istikamette gelişti ki, tecrübeli pek çok politikacı, yarını görmeleri veya dünün hatalarına düşmemeleri için tecrübesiz politikacı dostlarına bu kitabı salık verdiler. AKİS'in sadık okuyucuları ise "İsmet Paşayla 10 Yıl"ın gönüllü sunucuları oldular ve böylece, Türkiyede ilk defa bir kitap, üç ay içinde üçüncü baskısını yaptı. Bunun sebebini, içinde bulunduğumuz şartların öneminde ve olaylara en iyi teşhisi koymakta usta İnönünün kişiliğinde ve Metin Tokerin iyi bir gözlemci oluşunda, usta kaleminde aramak gerekir.

Şu buhranlı günlerde üçüncü baskısı yapılan bu değerli kitabı okuyucularıma bir kere daha sunuyor ve okumalarım salık veriyorum. Bu sözlerimin özellikle politika esnafına olduğunu belirtmeğe bilmem lüzum var mı?

Yıllar boyunca yazdıklarımızı sadece bizleri hürriyetten mahrum etmek için okuyanların, Yassıada duruşma salonundaki mahzun, pişman, perişan hallerini hatırlıyor ve önlerinde bir ibret levhası bulunmadığı için, kendilerini mazur görüyorum. Ama, ya şimdi ayni hataları işlemek eğiliminde olanlara ne demeli? Onlara benim diyecek bir çift sözüm var: Baylar, lütfen "İsmet Paşayla 10 Yıl"ı okuyunuz!

Bu arada, okuyucularımıza bir müşkilimizden söz etmek istiyorum. Bu sütunda önce de yazdığım gibi, "İsmet Paşayla 10 Yıl"ın cilt kapaklarını okuyucularımıza postalamağa devam ediyorduk. Ancak bu postayla sevk işlemi, son derece zarif cilt kapaklarının okuyucularımızın ellerine harap bir halde geçmesine ve çok şikâyete sebep oldu. Bu yüzden, bundan böyle cilt kapaklarını postayla gönderemiyeceğimizi üzülerek bildiriyorum. Almak isteyenlerin idarehanemize kadar gelmek zahmetine katlanmaları gerekmektedir.

Saygılarımla

Kurtul Altuğ

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
Cilt: XXXV Sayı: 610 26 Şubat 1966

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Boş makam

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel, bu satırların yazıldığı sırada tam iki haftadır Amerikada bir hastahanede derin bir koma içinde bulunmaktadır. Bunun, türk milleti için derin bir elem konusu olduğunda hiç kimsenin şüphesi yoktur. Ancak millî hüznün, bir Cumhurbaşkanlığı Meselesini unutturmaması lâzımdır.

Anayasa, Cumhurbaşkanlarının geçici bir süre görevlerini yapamaz hale geldiklerinde yerlerinin o süre içinde nasıl doldurulacağını tâyin etmiştir. Nitekim Senatonun AP li Başkanı İbrahim Şevki Atasagun Anayasanın o maddesi gereğince Cumhurbaşkanına vekâlet etmektedir. Fakat şu anda Cumhurbaşkanı Cemal Gürselin görevini geçici bir süre değil, devamlı olarak yapamayacak hale geldiği bütün doktorlar tarafından ittifak halinde belirtilmiştir. Komanın daha günler ve haftalar devam etmesi ise imkânsız değildir. Cemal Gürsel eğer kendine gelebilseydi, şüphesiz ağır görevinden bizzat istifa ederdi. Fakat orta da bir koma devresi bulunduğundan bu imkân kalkmaktadır.

İki hafta, ilk bakışta sanıldığı kadar kısa bir zaman parçası değildir. Bu süre. içinde Cumhurbaşkanı Vekilinin hangi tasarruflarda bulunduğunu bilmek vaktin İktidar tarafından boş geçirilmediğini göstermektedir. Demirel Hükümeti bazı niyetlerinin gerçekleştirilmesi için devletin en yüksek mevkiinde AP'li bir uysal Cumhurbaşkanı Vekilinin bulunmasını arzulayabilir. Ama Vekillik süresinin ne kadar devam edeceğini tayinle bunu türk milletine açıklamak zamanı gelmiştir. Bir makamı doldurmak için bir insanın ölümünü beklemek de, pek zalimce bir davranış olmaktadır.

Anayasa, Cumhurbaşkanlığının ne kadar süre Vekillikle idare edilebileceğini tasrih etmemiştir. Ama Anayasa, görevi sürekli ifa edememek halinde yeni bir Cumhurbaşkanı seçilmesi lüzumunu derpiş etmiştir. Şu anda durum budur. Atasagun, geçici bir süre görevini ifa edemeyecek halde bulunan bir Cumhurbaşkanına değil, görevini artık ifa edemeyeceği tıbben belli olmuş bir Cumhurbaşkanına vekâlet etmektedir. Anayasa böyle bîr Vekilliğe cevaz vermemektedir.

I. Şevki Atasagun ile Demirel birlikte
"Herkes gider Mersine, biz gideriz tersine..."

Derhal yapılacak iş, Cemal Gürseli tedavi etmekte olan doktorlara Cumhurbaşkanının görevini bundan sonra yapabilip yapamayacağını resmen sormaktır. Bunun geciktirilmesi Hükümete sorumluluk getirecektir. Eğer doktorlar Cemal Gürselin sürekli olarak görevini yapamayacağını bildirirlerse Türkiye Büyük Millet Meclisinin, yetkisini kullanarak Türkiyenin yeni Cumhurbaşkanını derhal seçmesi lazımdır. Yok, doktorlar Cemal Gürselin görevini sürekli olarak yapamayacağını ifade etmezlerse Atasagunun Vekilliği Anayasa hudutlarının için de bir tabii durum olacaktır.

Ama, vaziyetin bir tıbbî raporla tesbiti ve ona göre hareket edilmesi bu hafta kesin zaruret halini almıştır.

C. Başkanlığı

Zoraki nefes

(Kapaktaki aday)

Bu haftanın başında Ankarada, iyi ve çabuk haber aldığı bilinen müesseselerin, gazetelerin ve radyonun telefonları bir ara sık sık çaldı. Meraklı sesler hep aynı suali sordular:

"— Öldü mü?"

Başkan Gürselin komasının mukadder sonuna erdiği hakkında Başkentte hiç bir haber yoktu. Radyolar da acaip ve sıkıcı programlarına devam ediyorlardı. Sonradan anla-

«Demirel kafası»

Metin TOKER

Dünyayı komünist yapmak isteyenler içinde Lenin Marx'tan akıllıdır. Türkiyeyi komünist yapmak istemeyenler arasında Demirel İnönüden akılsızdır. Lenin ve İnönü şartların önemini kavramış kimselerken filozof Marx, kendi bir peşin hükmünün girdabında, kehanetinin en hayati kısmında yanılmıştır. Demirel ise, aynı tarz bir hatanın içinde, Türkiyede komünistleri her geçen gün, kendi arzusunun tam aksine, biraz daha güçlü, itibarlı ve tesirli kılmaktadır. Fikir olarak komünizm, bizde, hiç kimseden antikomünist Peyami Sefadan gördüğü yardımı görmemiştir. Şimdi politika ve toplum hayatında, kapitalist liberal Süleyman Demirelin şahsında kızıl cereyanlar mikroplarını en verimli şekilde ürettikleri ve üretecekleri toprağı bulmuşlardır. Bu tecrübesiz ve dünya görüşü hiç İktidar başının elinde Türkiyenin nereye götürüldüğü, şu anda memleketin aklıbaşında her aydınının derin derin düşündüğü bir husustur.

Marx, hadiselerin tabii sonu zannettiği proleter İhtilâlini bir kapitalist ileri sanayi memleketinde öngörmüştür. Hattâ bunun, "fransız horozunun ötüşü" ile başlayacağını XIX. Yüzyılın ortasından önce ilân etmiştir. Gerçi 1848'de öten fransız horozu Avrupada, kapitalist ileri memleketlerde karışıklıklar çıkarmıştır. Ama bu memleketlerde proleter İhtilâli başarı kazanmamıştır. Marx'ın kehaneti bu, protestan olmuş ve bir asil kadınla evlenmiş yahudi filozofun hesaplarına hiç dahil etmediği memlekette, Çarlık Rusyasında patlamıştır. O Çarlık Rusya ki Marx'ın, bütün eserlerinde görüşüne temel yaptığı şartlardan hiç birisine sahip değildi ve ileri sanayi memleketi olmayı bırakınız, bir geri tarım memleketiydi.

Mükemmel bir felsefe bina eden Marx niçin bu hayati noktada yanılmıştır? Çünkü Marx, gerçekci ve bilimsel dünya görüşü olarak methettiği diyalektiği her şey için tatbik etmiştir de, kapitalizmi bundan muaf tutmuştur. Marksist felsefeye göre "gerçekci ve bilimsel bir dünya görüşü, dünyayı karşılıklı etki ve değişmeler sahnesi olarak tanımak, herşeyin başka şeylerle karşılıklı değişikliklere uğradığım ve bu yüzden bir şeyi kavrayabilmek için, daima onu • karşılıklı etki ve değişmeleri içinde düşünüp anlamak gerektir ğini kabulle başlar."

Kapitalizm, işte diyalektiğin bu tarifine hak kazandırmıştır. Değişmelere uğramıştır. Hem de, nenin etkisi altında? Marx'ın getirdiği fikirlerin.. Batı Avrupa, onun kapitalist ileri sanayi memleketleri bu sayede, bir defa da değil, tam üç kere bir proleter ihtilâli başlangıcına bu sayede mukavemet etmiştir. Bu sayede, 1848 fırtınasını atlatan Batı Avrupada I. Dünya Harbinden sonra da Almanya Liebknecht'lerin, Ledebour'ların, Rosa Luxembourg'ların eline geçmemiş, İtalyada 20 ve 21 Temmuz 1919 grevleri bir komünist idare doğurmamış ve Bela Kun Macaristanda tutunamamıştır. II. Dünya Harbinden sonra ise komünizm, Kızılordunun girmediği hiç bir memlekette, "hadiselerin tabii sonucu" olarak zafer kazanmamıştır. Eğer Marx, kapitalizmin aklını başına alabileceğini, karşı etkilerle onun da değişme akıllılığını gösterebileceğini hesaplasaydı tarihi hatasını işlemezdi. Ondan sonra ancak Lenindir ki dünyadaki komünist hâkimiyetinin kapitalist ileri sanayi memleketlerinden geçmediğini anlamış, sömürgelere göz koymuş ve kapitalizmin şahikası diye emperyalizmi ilân etmiştir. Lenin hesabına yazık ki II. Dünya Harbinden sonra da kapitalizm, sömürgelerini tasfiye etmek suretiyle o kapıyı da, kapamasa bile, her halde açık halinden kurtarmıştır.

Biraz dünya görüşü olan herkes bilir ki XIX. Yüzyılın ikinci yarısında, meşhur Komünist Manifestosunu takip eden sosyal karışıklıklardan itibaren ileri dünyada sol fikirlerin gelişmesi devri açılmıştır. Bu sol fikirler XX Yüzyılın ikinci yarısında Türkiyede, Süleyman Demirelin ve onun gaflet içindeki ideal arkadaşlarının harp ilân ettikleri, komünistlik diye damgaladıkları, lanetledikleri ve aforoza uğrattıkları fikirlerdir. Komünizmden kurtulmak için bütün Batı Avrupa ortanın soluna geçerken bir, budala Çarlık İdaresi, polis devletiyle komünistliği yenebileceğini sanmış, solcu avına çıkmış, solcuları ezerken asıl komünistlere itibar, şeref kazandırmış, onları insan haklarının savunucusu haline getirmiş, iptidaî mutlakiyet sistemini devam ettirmiş, elinde kudret tevehhüm ettiği için her şeyi yapabilirim sanmıştır. Marx'ın öngördüğü proleter ihtilâlinin bir bu memlekette başarı kazanması, çarların buna karşı silâhı yanlış seçmiş olmalarının sonucudur.

Yazarı Nobel ödülünü kazandığından bu yana bizde de bir çok tercümesi yapılan Sakin Don'u okuyanlar, 1917'lerde kütlelerin ateşli demagog hatipler tarafından ne basit mantık oyunları, âdi kışkırtmalar ve tahriklerle, ne çocukca yalanlarla bolşeviklerin safına alındığını ibretle farketmiş olmalıdırlar. Sakin Don'da o Lagutinler, o Bunçuklar, o İvan Aleksiyevičler insana, karşısında Çetin Altan var hissini vermektedirler. Böyle tipleri, bütün Batı Avrupa ortanın soluna geçerken her solu düşman gören Çarlık Rusyası yaratmıştır ve Çarlık Rusyasının onlara tahammülsüzlüğü, Marx'ın proleter ihtilâlini kaçınılmaz yapmıştır.

Sadece din, hiç bir zaman komünist fikirlere karşı barikat teşkil etmemiştir. Leninin seferber ettiği bolşevik kütleler akşam eve döndüklerinde ikonlarının karşısında tapınırlardı. Komünizme karşı gerçek baraj sosyal devlet, fikirlere karşı tahammül, pahalılığı sıhhat alâmeti saymayan bir iktisat anlayışı, imanı açığa vurup parayı gizlemek değil, ibadeti kapalı yapıp servetlerin hesabını açık tutmak, beğenilmeyen tenkitleri susturmak yerine onları haksız çıkarmak, sosyal adalet yoluyla kütlelerin hayat seviyesini yükseltmektir: Bunlar yeni keşfedilecek hususlar değildir. Bunlar denenmiş ve başarıları sabit usullerdir.

Komünizm için "Demirel kafası", Allahın türk bolşeviklerine inanılmaz bir nimetidir.

şıldı ki merak dalgası, Amerika Büyük Elçiliğinin Atatürk Bulvarı üzerindeki binasının bayrağının yarım çekilmiş olmasından doğmuştur. Bundan dolayı Amerika Büyük Elçiliğinin telefonları da sık sık çaldı. Matem, bir amerikan matemiydi. Amerika Birleşik Devletlerinin büyük amirallerinden biri, Nimitz ölmüştü. Bu tesadüf, Gürsel hakkında dolaşan bin şayiaya bir yenisini daha kattı. Güya Elçilik Amerikadan Gürselin öldüğü haberini almış ve bayrağını yarıya indirmişti. Fakat Hükümet, bunun ilânını geciktiriyordu.

Halbuki aslında, Washington'da Cumhurbaşkanı Gürselin nefesleri intizamını gündengüne kaybetmektedir. Bu satırların yazıldığı anda Gürsel ağır komada ondördüncü gününü yaşıyordu. Doktorlar, bu derece bir ihtimamla herhangi bir hastanın koma rekorunu kırabileceğini, fakat bir daha iyileşemiyeceğini, düşünemiyeceğini ittifak halinde söylemektedirler. Gürsel, amerikan doktorlar tarafından, olağanüstü tıbbî metodlarla ve âdeta 'zorla yaşatılmaktadır. Türkiyede çok kimse, ölümü kaçınılmaz bir hastanın ebedî sükuna dalmasının böylesine ısrarla engellenmesini mânasız bulmaya başlamıştır. Çünkü şu anda, "Gürsel yaşıyor" sözü artık tam olarak gerçeği ifade etmemektedir. Çok doktor, bu durumdaki bir hastanın bu usûllerle yaşatılmasının hem kendisi ve hem de yakınları -ki bütün türk milleti Gürselin yakınıdır- için ağır bir işkence olduğunu söylemektedir. Bu yüzden söylentiler yayılmaya ve artmaya başlamıştır. Halk arasında bu söylentiler oldukça köşeli bir hal almakta ve "Aslında Gürsel öldü, açıklamayı işlerine geldiği an yapacaklar" denilmektedir. Siyasî kulislerde ise daha "akla yakın" yorumlar yapılmaktadır. Meselâ bunlardan biri, "amerikalılar, Gürsel Amerikaya gider gitmez öldü denmesin diye böyle yapıyorlar" şeklindedir. Bu çocukça ve uydurma yorumlar halktaki ruh haletini ifade etmektedir.

Bir başka yorum ise -ki bu fazlası ile yaygındır ve çok taraftar toplamaktadır- şöyledir: "Gürsel, Af gibi, Seçim Kanunu gibi kanunlar çıkarılıp, Atasagun tarafından imzalanıncaya kadar yaşatılacak. Çünkü Sunay imzalamaz!" Bu yorum son hafta içinde bir de delil bulmuştur. Bu delil, Sağlık Bakanlığı Müsteşarı Nusret Fişek ile İller Bankası Genel Müdürü Selâhattin Babüroğlunun alelacele görevlerinden uzaklaştırılmalarıdır. Nusret Fişeğin görevinden alınmasına dair kararnamenin Köşke 16 Aralıkta sevkedildiği ve Gürselin bunu imzalamayı reddettiği artık kesinlikle bilinmektedir. Bu olay, bu çeşit yorumları şiddetle ve öfke ile yalanlıyan Demirel ve arkadaşlarını daha kuvvetle yalanlıyacak güçtedir. Eğer Demirel, Gürselin Amerikada hasta olarak bulunuşunu bir siyasi fayda vesilesi olarak görmeseydi, bu yolda yorumlar da varken, tam olarak bu anlama gelecek bir davranıştan mutlaka kaçınırdı. Oysa Demirel tam tersini yapmıştır.

Eğer Gürselin koma hali bu olağanüstü metodlarla biraz daha uzar, Af ve Seçim tasarıları Atasagunun imzasıyla yayınlanırsa, t adsız yo-

Orgeneral Sunay — Orgeneral Tural
Zincirin sağlam halkaları

rumları kimse önleyemeyecektir.

"Tek aday"

Halk arasında bu söylentiler devam edip giderken, bu hafta Ankarada bir, Süleyman Demirel, Cumhurbaşkanlığı konusunda hâlâ bir manevra sahasının kaldığını limit ediyordu. Halbuki Başkentin diğer bütün çevrelerinde Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Cevdet Sunay, devletin en yüksek makamının tek adayı sayılıyordu. Bu konuda haftanın başında, Demirelin ateşli muhaliflerinden olan bir AP milletvekili:

"— Adam yok, kardeşim! Biz, Başbakanlık için dahi adam bulamıyoruz. Nerede kaldı, Cumhurbaşkanı bulmak!.. Onun için, Sunayın Cumhurbaşkanlığına itiraz eden olmuyor" dedi.

Sonra da ekledi:

"— Ama, Sunayı biz teklif ettik, tabii.."

Bu, son günlerde bütün AP'lilerin ortak eda ve konuşma tarzıdır. Genel Kurmay Başkanı - Orgeneral Cevdet Sunay, gün geçtikçe, AP'lilerin üzerine daha fazla titredikleri ve kıskandıkları Cumhurbaşkanı adayı haline gelmektedir. AP'lilerin ısrarla yaymak istedikleri hava, Sunayı tamamen kendi inisyatifleri ile ve hiç kimsenin tesirine kapılmadan aday olarak benimsedikleridir. Bunun sebebi, seçimlerdenberi millî irade nutku atan ve "ne istersek yaparız" diye seçmene çalım satanların aynı seçmenin karşısında kabadayılığı kurtarma meraklarıdır. Oysa, herkes bilmektedir ki, şu anda Sunay, Türkiyede üzerinde bütün siyasî partilerin birleştikleri aaydır ve bugünkü olağanüstü şartlar mevcut olmasaydı, bu birleşmenin içinde AP bulunmıyacaktı.

Bu olağanüstü şartlar, Demirelin sorumsuzca gidişinin yarattığı huzursuzluk bulutlan, AP içindeki kaynaşmalar ve AP'nin bir paratonere son derece muhtaç duruma düşmesidir. AP, bu şartlar içinde, Sunayı Cumhurbaşkanı adayı olarak benimsemenin kendisine birkaç ferah gün sağlıyabileceğini görmüş ve bunu kabullenmiştir. Halbuki Demirel, Sunayı AP'nin aday olarak benimsemesinden birkaç gün önce, "bir şey olursa hep beraber batarız" şeklinde, panik kokan lâflar eden bir Başbakandır.

Gerçekten de, AP'nin Sunayı Cumhurbaşkanı adayı olarak benimsemesi ve Cumhurbaşkanı Gürselin ağır koma durumunda herhangi bir değişiklik olmaması ve bu durumun biraz uzaması, ortalığa nisbî bir ferahlık sağlamıştır. Tabii bunda, CHP'nin, gergin olan havayı daha da gerginleştirmekten kaçınan dikkatli tutumunun da. tesiri vardır. Bütçe müzakerelerinde CHP, beklenilenin hilâfına, daha yumuşak görünmüştür.

Seçim hazırlıkları

Parlâmentoda Cumhurbaşkanlığı Meselesi, böylece gündengüne ilgi toplama kuvvetini kaybetmektedir. Bunun başlıca sebebi, Sunayın dışında bir adaydan ciddi olarak ilk turda oy vermeyeceklerdir.."

"—"Ama, o zaman da Sunay adaylığını geri alır.."

Sunayın tutumu ise ağırbaşlı bir beklemedir. Millî Birlik Grupundan bir senatöre Genel Kurmay Başkanının "Memleket vazifesidir, kabul edeceğim" şeklinde bir cümle söylediği yolundaki haber, Sunay yönünden gelen tek haberdir. Genel Kurmay Başkanı, sessizliği korumaktadır.

Başbakan da bu konuda, kendisine bir manevra sahası muhafaza etmek için bir açıklama yapmamakta kararlı görünmektedir. Gazetecilerin geçen hafta içinde sordukları bir soruya Demirel, "Bu konuda en son konuşacak adam benim" demiştir. Bu "Son Söz" lâfı çeşitli latifelere yol açmaktadır.

Sessizlik uzamakla beraber, artık işin kuvveden fiile çıkmasının hazırlıkları da başlamıştır. Memduh Tağmaçın I. Ordu Komutanlığına tayinine dair haber bunun Örneği olarak kabul edilmektedir. Gelen haberlere göre, I. Ordu Komutanı Refik Yılmaz, Turaldan boşalacak olan Kara Kuvetleri Komutanlığına tâyin edilecektir.

AP Temsilciler Meclisi ve Genel

Bedava avukatlar

Amerikada, Amerikanın en aydın ve ileri bazı insanları, nüfuzlu senatörler Başkan Johnson'un Vietnam politikasını tenkit ediyorlar. Aaa! Bizim sağ cephenin irili ufaklı ne kadar borazanı varsa, o Fenikler menikler, Bediiler Tekinler adamlara bir veryansın ediyorlar ki deme, gitsin.. Sanki mübarekler, Johnson'un Teksastaki ahırlarının bekçileri!

Size ne, yahu? Amerikalının amerikalıyı tenkidine de mi siz karışacaksınız? Oradaki ortanın soluna komünist demek de mi size düşüyor?

*

Sovyetler Birliğinde iki yazarın ayıp bir tarzda muhakemesi yapılıyor. Dünyanın düşünen bütün kafaları bir infialin içindeler ve protestolar yağdırıyorlar. Gerçek aydın namusu bu.

Ya, bizdeki kriptolar? Onlar da komünist mahkemenin savcısının gönüllü yardakçıları. Kahve döğücünün hınk diyicileri.. Ayıp usulü savunamadılar mı, onu yermeden "Ya, bizdeki?" diyorlar. Bizdekinin aleyhinde olmak, oradakinin aleyhinde olmamak için sebep mi?

Çetinlere, İlhanlara bakılırsa, hiç olmazsa ağızda lâf gevelemek için sebep..

*

İşte bunlar da, bizim iki ucumuz. İki ucu bu olan yaka kolay biraraya gelir mi?

bahsedilmemesidir. Gerçi haftanın başında Hava Kuvvetleri Komutanı İrfan Tanselin ismi koridorda şöyle bir dolaştırıldıysa da, bunun, AP'lilerin kendilerini avutmalarından ileri bir anlam taşımadığı anlaşıldı. Sunay tek aday olunca da konu heyecanını kaybetmektedir. Mesele bazen tartışılmakta ve görüş ayrılığı ancak şu noktalarda çıkmaktadır:

"— Sunay ilk turda seçilir"

"— Hayır, ilk turda seçilmez, AP liler, ilerde seçmene, 'Sunayı bize silâh zoruyla seçtirdiler' demenin imkânını elde bulundurabilmek için

Orgeneral Sunay komutanlarla
Silâh ve mücadele arkadaşları

İdare Kurulunun toplantıya çağrılması ise meselenin kuvveden fiile çıkmasının AP bünyesindeki delili olarak kabul edilmektedir. Bu toplantılarda, Hükümette yapılacak değişikliğin yanında Cumhurbaşkanlığı. Meselesinin de görüşüleceği anlaşılmaktadır. Görülen, AP Merkezinin Sunayı AP teşkilâtına da kabul ettirme hazırlığına girdiğidir. Teşkilâtını 27 Mayısa karşı elektriklemek için elinden geleni ardına koymayan Genel Merkezin şimdi, "Sunayı Cumhurbaşkanı yapacağız" sözünü nasıl söyliyeceği ve bu konuda zorlukla karşılaşıp karşılaşmayacağı merak edilen konulardır.

Buna mukabil, AP'de kuvvetleri gittikçe azalan "Sunayı istemeyenler" takımı, kendilerine manevra sahası olarak şunu görmektedirler: Sunay Cumhurbaşkanlığı kontenjanından, Ragıp Ünerin yerine Senatoya Cumhurbaşkanı seçimlerinden ünce sokulur. Bu suretle, Demirel kendisinin Sunayın Cumhurbaşkanlığına karşı itirazı olmadığını ispatlar. Fakat seçimlerde, çoğunluğu AP tarafından teşkil edilen Türkiye Büyük Millet Meclis Sunayı seçmez. Başka birini seçer. Hakkı değil midir? Hakkıdır. Millî iradenin bu şekilde tecellisine de hiç kimse bir şey söyleyemez.

Bu tasavvura karşı Demirel muhalifi AP milletvekili. AKİS'in bir muhabirine Parlâmento koridorunda:

"— Havanda su dövüyorlar, kardeşim. Bu memleketin de, rejimin de, bizim partinin de ve biz kendimizin de menfaati Cumhurbaşkanlığında Sunayın bulunmasıdır. O makamı ondan başkası dolduramaz" demiştir.

Ziyaretler

Bir de, Makariosa gitsek!

Bu hafta Ankarada bir zat, yakında ılık bir iklime yapacağı yolculuğa hazırlanıyordu. Bu zat, Ticaret Bakanı Macit Zerendir. Gideceği yer ise, Mısırdır.

Türkiye Cumhuriyetinin Ticaret Bakanı, sanılır ki Mısırın hâkimi Abdünnâsıra, Kıbrıs konusundaki davranışları, tutumu, gayretleri ve oyundan dolayı teşekkür edecektir. Ama, iş henüz bu safhaya gel memiştir. Türkiye Cumhuriyetinin Ticaret Bakanı bir ticaret anlaşmasını imzalamak için Kahireyi şereflendirecektir. Sanki, ticaret anlaşmalarının mutlaka Bakanlar arasında imzası şartmış ve Mısırla yapılacak ticaret de Türkiyeyi kurtaracakmış gibi.. Türkiye Cumhuriyetinin Ticaret Bakanının bu ortamda Kahireye, Nasırın nezdine gitmesi görülmemiş bir pişkinlikten başka şey değildir.

Mısır, bize karşı hiç bir yakınlaşma göstermemiştir. Aksine, Nasırın bizim her yakınlaşma gayretimize karşı gösterdiği sadece bir istiskal olmuştur. Bu sefer de, Türkiye Cumhuriyetinin Ticaret Bakanını ayağına getirmesi ancak Nâsırın prestijini arttıracak ve bundan Türkiye hiç bir şey kazanmayacaktır. Politikası ve tutumu, kendine çizdiği hat belli olan Nasır Mısırıyla Türkiyenin yapacağı şey terbiyeli ve muntazam bir diplomatik münasebeti devam ettirmekten ibarettir. Eğer bir Bakan ziyareti yapılacaksa, bunun Kahireye giden Türkiye Cumhuriyeti Bakam değil, Mısırın bir Bakanı olması şarttır.

Şu anda Kahirede Ticaret Bakanlığımızın Müsteşarı Ataman, hazırlanacak ticaret anlaşmasının esaslarını müzakere etmektedir. Bir neticeye varılırsa anlaşmayı onun imzalaması yeter de, artar bile.. Türkiyenin kendi Ticaret Bakanını Kahireye, Nasırın ayağına göndermesi sadece bir iyiniyet gösterisi ve yakınlaşma hevesidir ki Nasırın Mısırı buna lâyık olacak hiç bir şeyi yapmamıştır.

Aksine yaptıkları ise, cabası.

Dışişleri Bakanlığı böylesine bir hafif davranışı zamanında önleme diği takdirde her halde Mecliste başı çok ağrıyacaktır. Kaldı ki bundan bir süre önce Ankarada yapılan Büyük Elçiler toplantısında da bu çeşit bir ziyaretin lehinde değil, aleyhinde mütalealar beyan edilmiş-

Hükümet

Arapsaçı

Şu günlerde Türkiyede memur olmak, gerçekten, sağlam sinirlere ve kuvvetli bir maneviyata ihtiyaç gösterir hale gelmiştir. Bir yandan partizanca baskılar, bir yandan pahalılık ve bir yandan yarın endişesi memuru iyice tedirgin etmişken, Personel Kanununun ve reformunun aldığı, şekil dert üzerine dert, endişe üzerine endişe eklemiştir. Bugün Türkiyede yarınının ne olacağını, Devlet Memurları Kanununun uygulanmasından sonra alacağı maaşı ve bu maaşın geçimini sağlamaya yetip yetmeyeceğini, uygulamada adalet bulunup bulunmıyacağını bilen memur sayısı yüzlerle ifade edilecek kadar azalmıştır. Bu durumun yaratılmasında en büyük sebep, Demirel ve bilgisiz arkadaşlarının garip ve hafif tutumudur. Yüzbinlerce memuru ilgilendiren, devlet çarkının işlemesi veya işleme-

mesi sonucunu verebilecek olan dev bir operasyon, bu laübali tutumun sonucu, göz göre göre başarısızlığa doğru itilmektedir. Personel Reformunun, devlet çarklarının ve memurların geleceği ve âkibeti şu anda büyük bir tehlike ile karşı karşıyadır.

Demirel ve arkadaşları, seçimi kazanıp iktidara oturdukları andan itibaren, bütün meselelerde olduğu 2İbi, Personel Reformu konusunu da, günlük demeçlerle geçiştirebileceklerini sanmışlardır. Fakat verilen demeçlerin bir angajman yarattığını anladıklarında iş işten geçmiş ve zararlı bir telâş çalışmalara ha--im olmuş bulunuyordu.

Mesele, gazetelerin, bu konuda çalışan teknik kurumlara dayanarak verdikleri "Personel Kanunu bu yıl uygulanmayacak" şeklindeki haberlerle su yüzüne çıktı. Haberler, konu üzerinde çalışanların kanaatlerine dayandığı halde, Demirel bundan, kendisi aleyhine bir propaganda çarkının işlemeye başladığı anlamını çıkararak haberleri derhal yalanlama yoluna gitti. Söylenen, "Hayır, haberler yanlıştır. Devlet Memurları Kanunu bu malî yıl içinde uygulanacak" oldu. Böylelikle iyi bir siyasî manevra çevirdiğini sanan Hükümet, "istim arkadan gelsin" prensibine uygun olarak, demeci verdikten sonra meseleye eğildiğinde, yetkililerin belirttikleri imkânsızlığın varid olduğunu görüp şaşırdı. Fakat bu arada yüzbinlerce memura verilen söz Hükümet üzerinde baskı yarattığı için, bu defa da, "Mali hükümler Mart ayı başından itibaren uygulanacak" denildi. Bu, şaşkınlığı daha da arttırdı. Bu malî hükümler hangi esaslara göre uygulanacaktı? Bu esaslar belli değildi ki, memura bir ek ödemede bulunulsun!

Son zamanlarda bu da şöyle izah edilmektedir: Kadro kanunu çıkıp, tüzük, gösterge ve katsayıya göre intibak yapıldıktan sonra memurun maaşında bir fark meydana çıkıyorsa, bu fark geriye doğru, Mart ayına kadar ödenecek!

Bunu söyleyenler, Bütçeye konulan 470 milyonluk imkândan bahsetmekte ve sözlerine güvenilmesini istemektedirler.

Kazın ayağı

Oysa bu konudaki çalışmalar, daha, memura herhangi bir söz verilmesini mümkün kılacak safhaya gelmiş değildir. O safhaya hemencecik ulaşılması da mümkün görülmemektedir. Aldanma, Devlet Memurları Kanununun kabulü ile her şeyin bittiğini sanmaktan doğmuştur. Halbuki bu, asıl büyük iş için sadece bir başlangıçtır. Asıl iş, bu kanunun genel hükümlerinin yüzbinlerce memura uygulanmasıdır ve reform da aslında budur. Ek ve tâdillerle, birbiriyle çelişen kanunlarla içinden çıkılamaz hale gelen personel rejimini sadeleştirecek, net hale koyacak, memurların durumlarını düzeltecek mesai budur. Çalışmalar daha önceden başlamıştır.

Kanunun uygulanması için geçilmesi gerekli safhalar ve tamamlanması zorunlu işler şöyle sıralanabilir: Sınıf tüzükleri ve sınıflararası tüzükler hazırlanarak, memurlar ihtisas, sorumluluk, tahsil ve önemlerine göre sınıflandırılacak, bu sınıflar içinde nasıl terfi edileceğini belli edecek göstergeler tamamlanacak, kadrolar tesbit edilecek, para sağlanacak ve katsayı kararlaştırılacaktır. Üstelik, bütün bu işler büyük, uzun ve teknik mesai gerekti-

YASAKLANAN RESİM : Bu resimde ne var? Bu resmin yayınlanıp dağıtılması bazı illerde savcılık emriyle yasaklanmıştır. Resim, AKİS okuyucularının meçhulü değildir. Şimdi Sovyetler Birliği Devlet Başkanı olan Podgorninin Türkiyeye yaptığı ziyaret sırasında çekilmiştir. Üç tane, şahsiyet: Podgorni, İnönü ve Demirel. Bir de, garsonlar!

Sahiden, ne var bunda?

Anlaşılıyor. Bunda bir şey yok ama, bazılarında kompleks var..

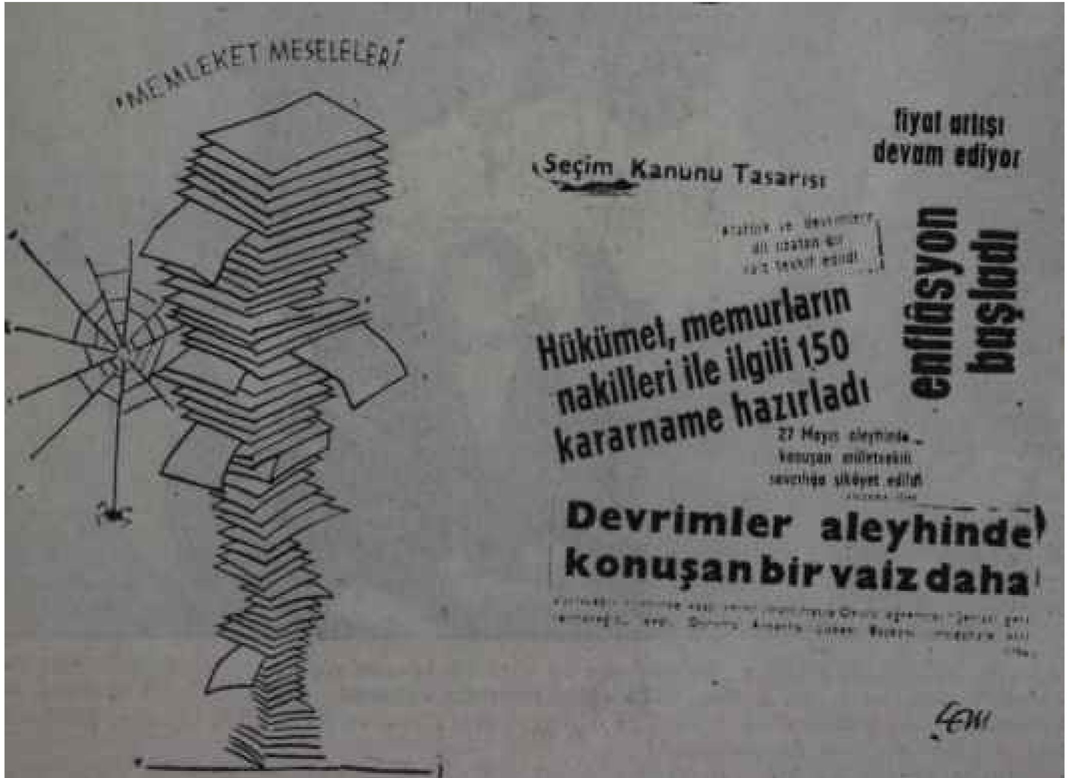
ren işlerdir!

Sadece tüzüklerin hazırlanması ve uygulanacak hale konulması bile dev bir çalışmayı gerektirmektedir. Devlet kademelerinde binlerce çe--itte, binlerce özellikte yüzbinlerce memur, bu tüzüklerle ayrılacaklardır. Taslak olarak Devlet Personel Dairesi tarafından hazırlanan bu tüzüklerin sayısı 290'ı bulmaktadır. Bunların 20-30 kadarı kurumlararası nitelikte olacak, diğerleri kurumsal sınıflar halinde düzenlenecektir. Bütün bu tüzük taslakları Maliye Bakanlığı tarafından incelenecek, daha sonra Bakanlar Kurulunca onanacak ve onaylanmak üzere Danıştay verilecektir. Daha iş, Maliye Bakanlığı safhasındadır. Maliye Bakanlığında kurulan komisyon, bu konu üzerinde çalışmaktadır. Bu safhada bile büyük zorluklar çıkmıştır. Meselâ öğretmenler, doktorlar, Enerji, Sanayi ve Tarım Bakanlıklarında çalışan teknik personel, kendileriyle ilgili tüzüklere şiddetle itiraz etmişlerdir. Maliye Bakanlığındaki Komisyon, bu itirazların içinden çıkamamış ve işi Bakanlar Kuruluna havale etmiştir. Bakanlar Kurulu ise, bu konuda teknik bilgi sahibi olmadığı için, meselenin müsteşarlar seviyesinde görüşülmesini kararlaştırmıştır. Müsteşarlar, bu derginin baskıya verileceği gün toplanarak meseleyi incelemeye başlamışlardır. Ama bu iş, içinden kolay çıkılabilecek bir iş değildir. Tüzükler ancak bütün bu çalışmalar bittikten sonra Danıştaya verilebilir. İyimser bir görüşle bu çalışmanın bir-iki ay içinde tamamlanacağı düşünülse dahi, Danıştayın, 290 tane tüzüğü böyle kısa bir zamanda inceleyerek onaylaması beklenemez. Çünkü, bu inceleme işinde titizlik göstermezse, başı derde girecek merciin ta kendisi Danıştay olacaktır. Bir hata olursa, müracaat mercii yine Danıştaydır. Hem de bu konuda yapılması ihtimali bulunan müracaat bir iki değil, 50 bin, 100 bin sayılarına ulaşabilecektir. Bu sebeple, tüzüklerin Danıştaydan geçmesi çok uzun bir zamana, en azından dört-beş aya ihtiyaç göstermektedir. Bu arada Danıştayın ve Personel Rejimini değiştirmek isteyenlerin başına ayrı bir iş çıkmıştır: Hukuk otoriteleri, Anayasanın 117. Maddesine dayanarak, memurların atanma, tayin, maaş ve özlük işlerinin kanunla düzenlenmesi gerektiğini ileri sürmektedirler. Bu, yabana atılacak bir. görüş değildir. Çünkü tüzüklerin Danıştayca onayı halinde, bir haksızlık yapan merciin yine o mercie şikâyeti gibi, hukuk prensiplerine aykırı bir garip durum doğmaktadır.

İş, tüzükle bitmiyor!

İş, ümit verici bir durumda olmıyan tüzük çalışmalarıyla bitmemektedir. Yeni rejimin uygulanabilmesi için bir de kadro kanunu ve devlet kadrolarının düzenlenmesi mesaisi şarttır. Bu iş şöyle yürüyecektir: Daireler kadro tekliflerini Maliye Bakanlığına bildirecekler, Maliye Bakanlığı bunun üzerinde çalışarak, ilgili daireye mukabil teklifte bulunacak ve neticede Maliye Bakanlığı ile ilgili daire karşılıklı oturarak pazarlık yapacaklardır. Bu çalışma daha dairelerin kadro teklif etmeleri safhasındadır Başbakanlık bundan bir süre önce bir genelge yayınlıyarak, dairelerin, belirli bir zaman içinde kadro tekliflerini, fiilen çalışan memur sayısına

DEMİREL, POLİTİKAMIZ STATİK DEĞİLDİR, DEDÎ (Gazeteler)

STATİK DİNAMİK

göre Maliyeye bildirmelerini istemiştir. Genelgenin tanıdığı süre dolalı bir hafta olduğu halde, daha dâirelerin üçte ikisi teklifini bildirmemiştir. Üstelik, bildirilen teklifler de Başbakanlık genelgesinde istenildiği gibi, fiilen çalışan memur sayısına göre yapılmamıştır. Kendilerini düşünen daireler on sene sonrasını dahi hesaplıyarak şişkin teklifler yapmışlardır. Tabii bunlar rötuşlanacak ve geri gönderilecektir. Bütün tekliflerin geldiği ve rötuşlandığı düşünülse dahi -ki bu da u--- bir zamana ihtiyaç göstermektedir- Maliye ile dairelerin karşılıklı oturacakları son safhada büyük gürültülerin kopması kuvvetle muhtemeldir.

Bu arada, göstergelerin son **şeklini** alması da gerekmektedir. Bütün bu çalışmalar, her memurun, kanunun tatbikinde hangi esasa göre maaş alacağını tesbit için yapılmaktadır. Yani, **daha** esas belli değildir. Esas belli olduktan sonradır ki, memurların bu yeni düzene intibakları yapılacaktır. İntibak çalışması ise işin, **çok** zaman alacak ayrı bir safhasıdır. Bütün dairelerde özlük işlerine bakacak memurlar, onaylanmış tüzüklerle, son şeklini almış kadro imkânlarına göre, kendi dairelerinde çalışan memurların durumunu tesbit edeceklerdir. Oysa özlük **işlerine** bakacak memur sayısı bu işi başaracak sayının çok altındadır. Orta Doğu Âmme İdaresinin bu konudaki tahmini, fikir verecek keskinliktedir: "İntibak çalışmalarında her memurun işinin bir dakikada bitirileceği düşünülse, mevcut kuruluşlar 8 saatlik mesai ile **597** günde ancak **bu** işi **tamamlarlar..."**

Paradan ne **haber?**

Bütün bu zorluklar halledilse bile kanunun uygulanması için gerekli, asgari paranın sağlanması ayrı bir problem olarak ortadadır. Demirel Hükümeti, bu kanunu uygulayacağını söylerken, Bütçeye bir 470 milyon lira koymuştur. Güya bu, **işi** halledecektir. Ama teknik uzmanların fikri, bu paranın sembolik olduğudur. Üstelik, bu 470 milyonla **Askerî** Personel Kanununun yaratacağı ek giderlerin de karşılanacağı ileri sürülmektedir. Oysa, henüz Senatodan geçmemiş olan -bu da bir problemdir ya!- Askerî Personel Kanunu tazminatları kaldırmadığı için, tahminlerin üstünde külfet çıkaracaktır. Böylece, sembolik 470 milyonun yarısına yakın kısmı gidecektir. Maliye Bakanlığında kabataslak yapılan bir hesaba göre, kadro talepleri bu minval üzere giderse, mevcut malî imkânla katsayı ancak ,2.3 olabilecektir! İşin mantıksızlığı bu noktada kesinlikle belirmektedir. Eğer bu bir reform olacaksa bugünkü pahalılıkla katsayının asgari 5 veya 6 olması zorunludur. Ama Hükümet, reform için harcanacak parayı dondurunca, faaliyetin mahiyeti değişmekte ve "işi kitabına uydurma"dan öteye gitmemektedir. Üstelik, göstergeler hazırlanırken, küçük gelirlerden ziyade büyük gelirli memurlar kayırılmıştır. Böylece reform, sosyal anlamını tamamen yetirmekte, hattâ bu bakımdan tersine dönmektedir.

Hükümet ise, verdiği sözlerle, kendi maaşlarını arttırmak için katsayının yüksek tutulmasında ısrar eden milletvekilleriyle, zaten açık olan bütçesi arasında sıkışmış kalmıştır. Üstelik, Bakanların verdikleri demeçler de memurlar arasında. "Mart ayında zamlı maaş alacağız" intibaını yaratmıştır. Bu kanı ile borca dahi girenler vardır. Oysa Mart ayında zamlı maaş ödemenin imkânı mevcut değildir. Çünkü -eğer yapılacaksa-, bu zammın ölçüsünü tayin edecek esas belli değildir ve yakın zamanda belli olacağı da yoktur.

Bakanlar malî hükümlerin Mart ayından itibaren uygulanmasının anlamını şöyle izah etmektedirler: "Esaslar belli olup, kadro kanunu çıkıp, intibaklar yapılınca memurların maaşlarında ortaya çıkacak fark, Mart ayına kadar geriye doğru ödenecektir". Hükümet bu farkların, intibaklar sağlandığında -kaç aylık birikmişse-, toptan ödeneceğini çıtlatmaktadır. Böyle bir karar ise, bütçe yılının sonuna doğru bir defada milyara yakın bir paranın ödenmesini gerektirecektir ki, hazinede böyle büyük mikyasta para genellikle -hele böyle açık bir bütçede- bulunmıyacağından, başka bir çıkmazla karşılaşılacaktır. Bundan kurtuluş ise, farkları ya tasarruf bonosu ile ödemek, ya da para basmaktır.

Kendi kendini böylesine çıkmazlara sokan bir hükümet, herhalde görülmemiştir. Oysa ayni hükümet millete şunu da söyleyebilirdi: Yeni Personel Rejimi, bu husustaki çalışmalar bitince uygulanacaktır!

Ama Demirelin aklına bu lâfı söylemek gelseydi zaten Demirel olmazdı.

Selâhattin **Babüroğlu**
Son darbe!

İdare

Fırsat, bu fırsat!

Başbakan Süleyman Desmirelin, geçtiğimiz hafta Perşembe gecesi Mecliste, Bütçe görüşmeleri şırasında yaptığı konuşmada söylediği "Biz, değiştirdiğimiz yöneticilerin yerine il ve ilçe başkanlarımızı tayin etmiyoruz ki!." şeklindeki sözlerini unutmayanlar, ertesi gün gazetelerin birinci sayfalarında yer alan bir haberi okuduklarında hayretler içinde kaldılar: İller Bankası Genel Müdürü Sclâhattin Babüroğlu. Sağlık Bakanlığı Müsteşarı Nusret Fişek, Sağlık Bakanlığı Donatım Genel Müdür Vekili Nahit Arda ve Et ve Balık Kurumu Genel Müdürü İhsan Çandar görevlerinden alınmışlar ve yerlerine tam da AP'liler getirilmişlerdi.

O gün haberi gazetelerden öğrenen, AP Grupunun Hükümete karşı olan bir üyesi, Meclis koridorlarında şöyle dedi:

"— Danıştay kararlarını tatbik etmemek için direnen Hükümetin, hiçbir şey olmamış gibi genel müdürleri değiştirmeye devam etmesi doğrusu şaşılacak bir davranıştır."

Aslında bunda şaşılacak bir taraf yoktur. AP, iktidara geçtikten hemen sonra genel müdürler seviyesinde, geniş çapta değişiklik yapılmasını kararlaştırmış ve listeyi AP'nin dümensuyuna girmeyen genel halkoyunda büyük ölçüde tepki ya-

ratmaması için, listenin uygulama müdürlerle doldurmuştur. Ancak, sının kademeli olarak yapılması uygun görülmüştür. Onun içindir ki ilk kademede, devletin öz kaynaklarını sorumlulukları altında tutan genel müdürlerin değiştirilmesi yönüne gidilmiştir. "Her kararnameyi imzalamıyacağını" söyleyen Gürselin onayını alma işi de meharetli Nasır Zeytinoğluna bırakılmıştır.

Şimdi Çankayada bulunan Gürsel değil, A.P'li Atasagundur. Gürselin Amerikada ölümle pençeleşmesi, yeni bir Cumhurbaşkanı seçilmesi zorunluğunu ortaya çıkarmaktadır. Cumhurbaşkanlığı için tek aday ise, Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Cevdet Sunaydır. İşte, AP Hükümetinin bütün telâşı da buradan gelmektedir. Halkoyunda tepki yaratacak kanun ve kararnamcler, Cumhurbaşkanı seçiminden önce Çankayaya yetiştirilmelidir!..

Bunun tipik bir örneği Babüroğ - lu, Fişek, Arda ve Çandarın görevlerinden ahnmasını hedef tutan kararnamelerin onaylanmasıyla ortaya çıktı. Oysa, Nusret Fişeğin azli ile ilgili kararname bundan bir süre önce Köşke gönderilmiş, fakat imzalanmamıştı. Kararnamelerin imzalanmasına en çok sevinen İçişleri Bakanı Faruk Sükan ile Sağlık Bakanı Edip Somunoğlu oldu.

"İcabınıza bakarım!"

IV. Koalisyon Hükümeti zamanında Selâhattin Bâbüroğlunun değiştirilmesi için büyük gayret sarfeden, fakat İmar Bakanlığının başında bulunan prensip sahibi Recai İskenderoğlunu buna razı edemeyen Sükân, AP iktidara gelir gelmez tekrar kolları sıvadı: Bâbüroğlu mutlaka gitmeliydi! Zira Babüroğlu, seçim öncesinin bir kısım faturalarının usulsüz avans veya kredilerle ödenmesine karşı koyan ve bunu çeşitli vesilelerle ispatlayan bir genel müdürdü.

Sükanın baskısına rağmen, Bakan Haldun Menteşeoğlu ile Babüroğlu arasındaki münasebetler, bir süre, gayet iyi devam etti. Menteşeoğlu, göreve başladığı ilk günlerde Babüroğluna, kendisiyle birlikte çalışmalarından şeref duyacağını söylüyor, sitayişkâr sözler kullanıyordu. Hattâ birgün, Genel Müdürlüğü ziyaretinde, İller Bankasının çalışma sistemini çok beğendiğini ifade ederek:

"— Siz Hükümet Programında yer alan kırtasiyecilikle mücadeleye çok önceden başlamışsınız, tebrik ederim" dedi. Bankada uygulanmakta olon arşiv sisteminin diğer teşekküllerde de uygulanmasını sağlamak için Bakanlar Kuruluna teklifte bulunacağını söyledi. Bunun için gerekli dokümanları aldı ve Genel Müdürlükten ayrıldı.

Ayni günlerde Faruk Sükan ise, makamında, bir mesele hakkında Babüroğlu ile görüşmek isteyen, başında Ordu milletvekili Atâ Bodurun bulunduğu bir heyete şöyle **diyordu:**

"-- Bırakın o adamı, yahu! Nasıl olsa bir hafta sonra yürüteceğiz!..'

Birkaç gün sonra, AP borazanı gazeteler Babüroğlu aleyhinde sistemli bir kampanyaya giriştiler. Bu kampanyayı, DP devrinde müteahhitlik yoluyla servet yapan Muammer Kıranerin sahibi bulunduğu Zafer gazetesi yönetiyor, hemen her gün, Babüroğlu hakkında iddialar ortaya atıyor ve Genel Müdürün derhal değiştirilmesi gerektiğini ileri sürüyordu. Zaferin, durup dururken sayfalarını Babüroğluna ayırması sebepsiz değildi. Kıraner, usulsüz kredi taleplerinin ancak Babüroğlunun yerine **bir** AP'linin getirilmesiyle karşılanacağını biliyordu.

Perde arkası pazarlıkları

Zaferin bu yoldaki yayını üzerine Bakanlık, Müsteşar Yardımcısı İlhan Ersoy, Hukuk Müşaviri Halûk Arıbaş ve Tetkik Kurulu üyesi Faruk Araldan kurulu bir Tahkik Heyetini, iddiaları incelemekle görevlendirdi. Tahkikat sonunda hazırlanan raporlar. Bakana Verildi.

Çeşitli iddialarla töhmet altında bulundurulan Babüroğlu, Bakanın makamına her gidişinde, raporların basına açıklanmasını istiyor, fakat her defasında da Bakanın "Bu bir tahkikat değildir. Üzerinde niye bu kadar duruyorsunuz, anlamıyorum. Mamafih, Başbakanla görüşeyim gerekirse açıklarız" sözleriyle karşılaşıyordu.

Nedense Bakan, raporların açıklanmaması hususunda büyük bir titizlik gösteriyordu. Aradan bir süre daha geçtikten sonra Babüroğlu Menteşeoğlunun makamına gitti ve yine Tahkik Heyetinin raporundan söz açtı. Bakan:

"— Başbakanla görüşeyim. Basın toplantısını öndan sonra yaparız. Esasen, birşey yok ki.. Değiştirilmeniz bahis konusu değildir. Hükümetin ısrarı karşısında sizi müdafaa edemezsem, önceden haberdar ederim" dedi.

Halbuki Şeker bayramı tatilinden yararlanarak Abanta giden Demirel, orada, Sakarya AP Belediye Başkanına, İller Bankası Genel Müdürlüğü görevi için teklifte bulunmuştu. İki gün sonra ise Sakarya gazetelerinde Belediye Başkanı Vedat Ünsalın karısı Nusret Ünsalın şu demeci yayınlandı:

K u l a ğ a K ü p e

Kaş yapayım derken..

Son Havadis, Demirelin Nasır Zeytinoğluna minnet borcunu eda etmeye çalışıyor. Ama, bakınız nasıl:

Bir başlık: "Zeytinoğlu ve Baydurla ilgili haberler asılsız!"

Şimdi, alttaki yazıyı okuyunuz: "Nasır Zeytinoğlu ile Kanada Büyük Elçisi hakkında Hükümetin tahkikat açtığı yolunda çıkan haberler doğrulanmamış, Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil 'Durumun tahkiki için Büyükelçiliğe yazı yazılmış ve henüz cevap alınmamıştır' demiştir." (Aynendir.)

Hani boşuna, aptal dostun olacağına akıllı düşmanın olsun dememişlerdir!

Enver Batumlu
Eskiler alıyorum...

Atasagunun 20 Günü

Türkiye gibi meselesi, derdi, yapılacak işi böylesine çok bir memlekette bir hükümet bir cumhurbaşkanına yirmi günde kaç kararname imzalatır ve bunlar ne hakkında olur dersiniz?

Demirel Hükümeti, AP'li Cumhurbaşkanı Vekili İbrahim Şevki Atasaguna yirmi günde 36 kararname imzalatmıştır. Bunların tam 24 tanesi "nakil ve tâyin" ile ilgilidir.

İşte, bunlardan bazıları:

— TRT Yönetim Kurulu Hükümet temsilcisi üyesi Yusuf Ziya Eralpin, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Müsteşar Yardımcılığı görevinden alınarak, yerine Emin Hekimgilin atanması hakkındaki kararname.

— Bolu Müftülüğüne Düzce Vaizi Hüseyin Varolun atanması hakkındaki kararname.

— Diyanet İşleri Başkanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığındaki 2. sınıf müfettişliğe, 3. sınıf müfettiş İbrahim Atayın atanması hakkındaki kararname.

— Diyanet İşleri Başkanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı 2. sınıf müfettişliğine 3. sınıf müfettiş Osman Niyazi Atayın atanması hakkındaki kararname.

— Et ve Balık Kurumu Yönetim Kurulu Maliye Bakanlığı üyeliğine Güner Sarısözenin atanması hakkındaki kararname.

— Diyanet İşleri Başkanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığındaki 3. sınıf müfettişliğe Lûtfi Doğanın atanması hakkındaki kararname. -DP'li olarak tanınan Doğanın, bundan bir süre önce çeşitli yerlerde olaylara sebep olduğu için, görevine son verilmişti-.

— Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdür Yardımcısı Sait Bilâl Çakıroğlunun, Tetkik Kurulu Başkanlığı emrine alınması hakkındaki kararname.

— Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Müsteşar, Yardımcısı Yusuf Ziya Eralpin Teftiş Kurulu Başkanlığına atanması hakkındaki kararname.

— Yem Sanayii T.A.O. Yönetim Kuruluna Genel Müdür Hüseyin Altuğ ile Genel Müdür Yardımcısı Selâhattin Tanrıkurt ve Muhasebe Müdürü Ömer Yılmazın katılmaları, Maliye Bakanlığı üyeliğine Kemâl Güvenin ve Tarım Bakanlığı üyeliğine İhsan Nazmi Tombuşun atanmaları hakkındaki kararname.

— İstanbul Üniversitesine bağlı fakültelerdeki öğretim üyeleri arasında Profesörler Kurulu tarafından yapılan ve Senatoca uygun görülen değişikliklerle ilgili 8 kararname.

— Sağlık Bakanlığı müfettişlerinden Bilâl Taranoğlunun Donatım Genel Müdürlüğüne atanması hakkındaki kararname.

— İmar ve İskân Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanı Namık Erverdinin Tetkik Kurulu üyeliğine, Teftiş Kurulu Başkanlığına da Süleyman Sıtkı Arıkanın atanması hakkındaki kararname.

— Et ve Balık Kurumu Genel Müdürü İhsan Çandarın görevinden alınarak, yerine Enver Batumlunun atanması hakkındaki kararname.

— İller Bankası Genel Müdürü Selâhattin Babüroğlunun görevinden alınarak Başbakanlık Yüksek Murakabe Kurulu üyeliğine atanması, yerine AP'li Belediye Başkanı Vedat Ünsalın getirilmesi, Sağlık Bakanlığı Müsteşarı Nusret Fişeğin görevine son verilmesi ve yerine eski DP milletvekillerinden Faruk İlterin getirilmesi hakkındaki kararnameler ise onaydan çıkmış, fakat bu yazının yazıldığı âna kadar Resmi Gazetede yayınlanmamıştır.

"Başbakanın kocama yaptığı teklif günlük hayatımızı değiştirdi. Süleyman beyle kocam eski arkadaştırlar. Görevi kabul etmemesi için gayret sarfettim. Hatta münakaşa dahi yaptık. Demirelin bundan haberi olursa, belki anlayış gösterir. Ben gene mücadeleme devam edeceğim."

İller Bankası Genel Müdürlüğü görevinden alınıp, Başbakanlık Yüksek Murakabe Kurulunda kızağa çekilen Babüroğlu, Bankanın yatırımlarım yüzde 102 oranında gerçekleştirmiş, dürüst, başarılı, partizanlıkla ilgisi bulunmayan, hesabı açık bir kimsedir. Bütün suçu, DP milyonerlerinin taleplerine "peki" dememektir.

Bundan kısa bir süre önce İller Bankası İdare Meclisi üyeliğine yapılan bir tayin de, şu anda başında AP'li bir genel müdürün bulunduğu Bankada, önümüzdeki günlerde neler olup biteceğini göstermektedir. Bakanlar Kurulu kararıyla tayin edilen yeni üye, geçen devre AP Kars milletvekili olan Necmettin Akandır. Akanın tayini, İller Bankası Kanununa aykırı olarak yapılmıştır. Kanunun 14. maddesi şöyledir: "İdare Meclisi Başkanı ve üyelerinin idare amirliğinde, bankacılıkta ve bu kanunun konusuna giren teknik işlerde veya şehircilikte görgü ve uzmanlık sahibi olmaları ve uzmanlıklarına uygun yüksek tahsil görmüş bulunmaları şarttır."

Akan ise Hukuk Fakültesi mezunudur ve ne bankacılıktan, ne teknik işlerden, ne de şehircilikten anlamaktadır.

Restorasyon havası

Sağlık Bakanı Edip Somunoğlunun sevinci ise, kararnamesi IV. Koalisyon zamanında Çankayaya sevkedilen Müsteşar Nusret Fişek ile Donatım Genel Müdür Vekili Nahit Ardanın azledilmelerinden ileri gelmektedir. Nusret Fişek, AP'li Sağlık Bakanlarından Suat Seren zamanında görevinden alınmış, fakat Danıştay kararıyla yeniden görevine dönmüş olan bir yöneticidir. Fişeğin görevinden alınmasının sebebi, IV. Koalisyonda Sağlık Bakanı olan Faruk Sükanın bazı usulsüz ve partizanca isteklerine "hayır" demiş olmasıdır. Sükan, hazırladığı kararname onaylanmayınca, Gürselin rahatsızlığını fırsat bilerek, azil kararnamesini bu defa Somunoğluna hazırlatmış ve Atasagunun onayından geçirtmiştir.

Nihat Ardanın görevine son verilmesinin sebepleri ise, üzerinde ö nemle durulacak niteliktedir. Emekli Hava Kurmay Albayı olan Nahit Arda, Sağlık Bakanlığında 1963 yılında uzman olarak çalışmağa başladı ve görevinde gösterdiği başarıdan dolayı kısa bir süre sonra Donatma Genel Müdürlüğüne vekâleten atandı. Ardanın başarısı yeni görevinde de devam etti. Ancak, IV. Koalisyon zamanında Faruk Sükanın partizanca istekleriyle başlayan çekişmeler, Somunoğlunun Bakanlık koltuğuna oturmasıyla önemli gelişmeler gösterdi. Yeni Bakan Somunoğlu ile Arda arasında ilk anlaşmazlık, Plân gereğince, Somunoğlunun seçim bölgesi olan Erzurumda inşa ettirilecek depo ve atölye tesisleri konusunda ortaya çıktı. Genel Müdürlük, yapılan çeşitli temaslar sonunda, 60 bin metrekarelik bir arazinin ücretsiz olarak Bakanlığa yerilmesi için Erzurum Üniversitesi ile anlaşmaya varmıştı. Bunun üzerine gerekli çalışmalar yapıldı ve tesislerin inşası 25 Aralık 1965 tarihinde ihale edildi. Ne var ki

Somunoğlunun gönlü, tesislerin, şehre 6 kilometre mesafedeki bir arazi üzerinde yapılmasına razı olmadı. Bütün çalışmalar tamamlanıp inşaata geçileceği sırada Somunoğlu, tesislerin, şehre 17 kilometre mesafedeki Ilıca nahiyesine yapılmasını istedi. Arda, arazinin temini konusunda daha önce yapılan çalışmaları Bakana bir bîr anlattı. Ilıcada Bakanlığa satılmak istenen arazinin orduya ve hazineye ait olduğunu, arazinin inşaat yapımına uygun bulunmadığının fen heyeti raporlarıyla tesbit edildiğini, ihale durdurulduğu takdirde, müteahhidin tazminata hak kazanabileceğini, bu yüzden tesislerin Ilıcada yapılmasının mümkün olmadığını belirtti.

Bu sırada Ilıcadan gelen bir heyet, beraberinde bir de rapor getirmişti. Ilıca Belediye Başkanlığının düzenlediği ve Ilıcadaki arazi üzerine inşaat yapılabileceğini, bunun jeolojik bakımdan sakıncalar doğurmayacağını bildiren bu rapor, Bakan için bir cankurtaran simidi yerine geçti. Raporu müstehzi bir tavırla Ardaya gösteren Somunoğlu, ne pahasına olursa olsun, ihalenin Ilıcaya nakledilmesini istedi. Düzme rapor, Bayındırlık Bakanlığının ilgili daire başkanlığınca da kabul edilmeyince, inşaatın yeri değişmedi ama, bir süre sonra Nahit Arda değiştirildi!

Ardanın görevinden alınmasına sebep teşkil eden olaylardan biri de, onun ilaç alım satımına el koymasıdır. Arda, bundan iki ay kadar önce, ecza depolarından satın alınan, fakat kullanılma Süreleri sona eren 600 bin lira değerindeki ilâcın imha edilmesi üzerine bir genelge yayınlayarak, süresi dolmuş olduğu bildirilen ilâçların faturalarının Bakanlığa gönderilmesini istemişti. Amaç açıktı: Faturaların gönderilmesiyle, ilaçların Bakanlığa hangi tarihte satıldığı belli olacak, böylece, kullanılma sürelerinin hastahanelerde mi, yoksa satın alınan ecza depolarında mı dolduğu anlaşılacak, ilâç alımında bir suistimal bulunup, bulunmadığı meydana çıkacaktı

Ardanın bu teşebbüsü hoş karşılanmadı!

Basiret bağlanınca..

Buna benzer bir olay da geçenlerde cereyan etti. Arda gene bir genelge yayınlayarak, Bakanlığa bağlı sağlık tesislerinde bir demirbaş sayımı yapılmasını istedi. Demirbaşların toplam değeri 750 milyon lira civarında olmasına rağmen, yapılan sayım sonunda, mevcut demirbaşların değeri 131 milyon lira olarak tesbit edildi. Aradaki büyük fark sebebiyle Genel Müdür, sayımın yeniden yapılmasını talep etti. Bu arada, döner sermayeden sağlanan kârın yüzde 25'inin rastgele sarfına da engel oldu.

Görevinden uzaklaştırılmasının bir başka sebebi, Ardanın, AID'den satınalınan ihtiyaç fazlası araç ve malzemenin hazineyi zarara soktuğunu ortaya koymuş olmasıdır. Arda AID, CARE, UNICEF gibi amerikan teşkilâtlarından alınan ihtiyaç fazlası malzeme, cihaz ve gıda maddelerinin aslında kullanma yerinin bulunmadığını, hurda oluşu yüzünden hiç kullanılmadan Maliye Bakanlığı kanalıyla Makine Kimya Endüstrisi Kurumuna hiç pahasına satıldığını, bu yüzden lüzumsuz satınalmalarla hazinenin milyonlarca lira zarara uğratıldığını örneklerle Müsteşara bildirdi. Müsteşar da durumu Bakana aksettirdi. Bu sırada, adı geçen teşekküllere mensup amerikalıların gösterdikleri gayret ilgi çekicidir. Ardanın, hazineyi zarara sokan gereksiz bazı satınalmalara karşı çıkmasının duyulmasından sonra geçenlerde birgün AID Başkan Yardımcısı Robert Haymer, Müsteşar Nusret Fişeği makamında ziyaret etti. Haymer'in bu ziyarette Fişeğe söyledikleri şunlardır:

"— Sizin Donatım Genel Müdürü her şeyi baltalıyor. Ne yaptıysak, olmadı. Onu buradan uzaklaştıramaz mıyız?"

Fişek, AID Başkan Yardımcısının bu masum teklifini sert bir dille reddetti.

Bu olaylar, AP Hükümetinin, genel müdürlerin değiştirilmesi konusunda hangi ölçüleri gözönünde bulundurduğunu değerlendirmenin neye göre yapıldığını açıkca ortaya koymaktadır. Kim bir vurguna mani olduysa, o, AP nazarında tu - kaka olmuştur. Hedef bu müesseseleri DP'nin kullandığı tarzda kullanmaktır.

Şimdi Çankayada, Ziraat Bankası Genel Müdürü Akil Kitapçı ile Merkez Bankası Genel Müdürü Ziya Taylanın kararnameleri bulunmaktadır. Bu kararnamelerin de birkaç gün içinde imzalanacağı muhakkaktır. AP, bir büyük vurgun yeri saydığı Ziraat Bankasına çok önem vermektedir ve orası için aday, unutulmaz Medeni Berkin bir çömezidir.

Ancak, bu gidişin AP'yi nereye götüreceği, şu sırada, çok çevrede merak konusudur. Memleketi bir restorasyon havasında tutmanın hiç kimseye iyilik îgetirmiyeceği yaygın bir kanaattir. AP, hedefini daha bugünden belli etmiştir.

Nüfus

Alfabeden başlamalı

Geçen haftanın sonunda Türkiyeye nüfus kontrolü çalışmalarıyla ilgili bir ziyaret yapan Rockefeller Vakfı Başkanı ve merkezi New York'ta bulunan Nüfus Konseyinin idare meclisi başkanı III. John D Rockefeller, bu haftanın başında İstanbuldan Atina yoluyla Amerikaya döneceği sırada şu kanaatteydi:

"— Bu konuda en önemli husus, hükümet adamlarının eğitilmesidir!"

Rockefeller bu kanaatini saklı tutmadı ve temas ettiği uzmanlara açıkladı. Yukarıdaki cümleden sonra da şunu ekledi:

"— Meselâ Tunusta Burgiba, Mısırda Nasır ve Pakistanda Eyüb Han, bu mesele ile bizzat kendileri uğraşıyorlar..."

Zengin amerikalının bu cümlelerinin altında, Türkiyede gördüğü hükümet adamlarını cahil bulmak gibi bir imanın yatıp yatmadığını tesbit için, peşinde koştuğu meselenin ve kendisinin başına gelenleri bilmekte fayda vardır: Nüfus kontrolü, dünyayı 20. yüzyılın ikinci yarısında tehdit eden büyük tehlikeye karşı geliştirilmek istenen bir tedbirdir. Bu tehlike, özellikle az gelişmiş ülkelerde görülen ve kalkınmayı engelleyen korkunç nüfus artışıdır. Bu gidişle dünya nüfusunun 2000 yılında 7 milyarı aşacağını, dünya nüfusunun iki kat olması için geçen sürenin 1900 yılından itibaren gittikçe kısaldığını ve 3040 yıla indiğini ifade eden uzmanlar bu olayı

"nüfus infilâki" diye adlandırmaktadırlar. Bu gidiş, az gelişmiş ülkelerde kalkınmayı engellemekte ve açlık tehlikesini büyütmektedir. Meselâ, çok kısa bir süre sonra Hindistan nüfusunun 1 milyarı aşacağı ve hindlileri beslemenin -yeterli liman, yol ve gemi olmadığı için- dışarıdan sevkedilecek buğdayla bile mümkün olamıyacağı hesaplanmaktadır. Özellikle Batı dünyası ve onun lideri durumundaki Amerika son yıllarda telâşla "nüfus kontrolü" propagandasına sarılmıştır. Bu tehlike, Amerikayı da tehdit etmektedir. Amerikalılar, hem zenci oranı yükseldiği, hem de amerikan vatandaşının refah seviyesinde düşme tehlikesi belirdiği için, kendi sınırları içinde nüfus artışından endişe etmektedirler. Johnson son zamanlarda bu konuya özel bir önem vermeye başlamıştır. Dünyada ortaya çıkacak olağanüstü bir açlık tehlikesinin, istihsali ve netice olarak fiyatları allakbullak etmesi ihtimali Amerikanın büyük iş adamlarını da korkutmaktadır. John D. Rockefeller ise hem büyük bir zengin ve hem de hayır işlerine, insanlık problemlerine ilgi göstermek iddiasında bulunan bir amerikalıdır. Bu zengin amerikalı geçen yıl Cenevrede nüfus kontrolü ile ilgili bir konferansa katılmış ve orada Türkiyeyi temsil eden Nusret Fişek adındaki delege dikkatini çekmiştir. Kendisine ilgi gösteren ve Türkiyeye gelme arzusunu izhar eden Rockefeller'i Türkiyeye davet eden Nusret Fişek, memleketimizde nüfus kontrolü fikrinin öncülerinden ve başlıca savunucularındandır. 1960 yılında Sağlık Bakanlığı Müsteşarı olduktan sonra, Devlet Plânlama Teşkilâtı ile elele vererek bu işe sarılan Fişek, nüfus plânlamasını gerçekleştirecek kanunun çıkmasına önayak olan kimselerdendir. CHP ve İnönü, bilindiği gibi, bu konuda destek olmuşlar, AP ise şiddetle ve dehşetle buna karşı durmuştur. Hattâ seçim propagandasında bazı AP hatipleri, halka "Bu CHP sizin bilmem nerenize kilit vurmak istiyor" diye propaganda dahi yapmışlardır. AP, IV. Koalisyonda, yürürlüğe giren kanuna rağmen, elinden gelen baltalama imkânlarını kullanmıştır. IV. Koalisyonun Sağlık Bakanı (Faruk Sükan, gerekli malzeme derhal ithal edilebileceği halde, "İlmî komisyondan çıksın da, öyle" diyerek işi sürüncemeye sokmuş ve altı aylık bir gecikme yaratmıştır. Sükan bununla da kalmamış, Nüfus Plânlaması Genel Müdürlüğünün hazırladığı propaganda kampanyasını durdurmuştur. Babanız zurna çalar mıydı?

İşte Rockefeller, nüfus kontrolünü bu anlayışla ele alan Türkiye ile karşılaştı. Geçen haftanın sonunda Çarşamba akşamı Amerika Nüfus Komitesi Başkanı Prof. Berelson ve Sekreteri Mc Nulty ile birlikte Ankaraya gelen Rockefeller'i, evsahibi durumundaki Sağlık Bakanlığı karşıladı.

Rockefeller, Perşembe günü, Sağlık Bakanı Edip Somunoğlu ile görüştü. Somunoğlunun Rockefeller'e ilk sorusu şu oldu:

"— Nerede doğdunuz?"

İkinci soru olarak, "Sizin oralarda kar var mı?" diyen ve kendi memleketi, Erzurumda çok kar yağdığını belirten Sağlık Bakanı, konuşmaya bu minval üzere devam ettirdi ve zengin amerikalıyı, ilmî yeterlilik derecesiyle hayrete düşürdü.

Perşembe gecesi Ankara Palasta Rockefeller şerefine bir yemek verildi, fakat Faruk Sükan yemeğe gelmedi. İşin kokusu ertesi gün çıktı ve Rockefeller kendisini Türkiyeye davet eden Fişeğin görevinden uzaklaştırıldığını öğrendi. Demirel, Rockefeller'i ancak Cuma günü öğleden sonra saat 15.15'te -yani Fişeğin kararnamesi imzalandıktan sonra- kabul etti. Faruk Sükan bu görüşmeye, meşhur tebessümü ile birlikte şeref verdi. Rockefeller'e söylenen şu oldu: "Ooo. elbette... Tabii... Zaten kanunumuz var. Hiç, nüfus plânlamasını ihmal eder miyiz."

Daha sonra İstanbula giden Rockefeller, orada çeşitli temaslar yaptı, İstanbula Sükan tarafından getirilen Vali Vefa Poyraz ile amerikalı zengin arasında yapılan görüşmede şu konuşma geçti:

Poyraz:

"— Ben doğum kontrolü ile çok ilgiliyim. Daha vaktim olmadı, ama ilk fırsatta çalışmaları inceleyeceğim."

Rockefeller:

"— Bu ilginiz nereden geliyor?"

"— Ben çocukken, komşu kadın kürtajdan ölmüştü de.."

"— Oooo, yes, yes, yes..."

Profesör Halûk Cillov ve Prof. Ömer Celâl Sarç, yaptıkları görüşmelerde, Rockefeller'e daha gerçekçi davrandılar ve hattâ ÂP'nin bu konulardaki tutumunu çıtlattılar.

Bu alanda Türkiyeye ilâç ve malzeme yardımına hazır olan Rockefeller, "en önemli husus, hükümet adamlarının eğitilmesidir" kanısını bütün bunlardan sonra ifade etti. Bir amerikalı ile amerikan avukatlığında rekor kıran siyasîler arasında geçen bu serüvenler, çok kimseye, kardan helva yapan ve sonra bunu kendisi de beğenmeyen Hocanın halini hatırlattı.

Nusret Fişek ve Sağlık Bakanı Somunoğlu
Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar ama...

Anlaşmalar

Türk - sovyet ilişkileri

1966-67 türk-sovyet ticaret ilişkilerini düzenleyecek olan ve bir ay süren çalışmalar sonunda hazırlanan yeni protokol nihayet, geçtiğimiz hafta Cuma günü, Ticaret Bakanlığında yapılan bir törenle imzalandı. Fotoğrafçılardan rahatsız olduğunu her haliyle belli eden Ticaret Bakanı Macit Zeren, politik endişelerle eline ancak son anda alabildiği kadehini kaldırdı ve Sovyetler Birliği Büyük Elçisi Rijova dönerek:

"—Ekselans, bir süredenberi devam eden görüşmelerin neticelenmesinden dolayı memnuniyetimi belirtmek isterim. 1966 protokolünün Sovyetler Birliğine ve Türkiyeye hayırlı olmasını temenni ederim" dedi.

Ticaret Bakanlığındaki tören, Sovyetlerle ticaretimizin son yıllarda önemli gelişmeler kaydettiğinin anlaşılmasına da yardımcı oldu. ikili anlaşmalarla yürütülen ve türk ihraç malları karşılığında Sovyetlerden bazı temel sanayi malları ithal etmemize dayanan bu ticaret ilişkisi, hacim olarak, bir yıl öncekine oranla 1965'de yüzde 87 artmıştır. 1964'de sadece 18 milyon -çift taraflı- dolar olan ticaret alışveriş hacmi, 1965'de 36 milyon dolara çıkmıştır. Yeni protokol ise, başladığımız yılda yüzde 90'lık bir artışla 69 milyon dolarlık bir alışverişi öngörmektedir.

Türk - sovyet ilişkilerindeki gelişmelerin sadece ticarî alanda kalmamasını isteyen Sovyet Büyük Elçisi Rijovdan sonra söz alan Sovyet ticaret heyeti başkanı ve Türkiye ticaret mümessili Troussov da iki ülke arasındaki ticaretin geliştirilmesine değindi ve:

"- Yakın bir zamanda Türkiyeden, Türkiyenin geleneksel ihraç mallarını daha çok alacağımız için seviniyorum" dedi.

Türk ticaret heyeti başkanı, Ticaret Bakanlığı Dış Ticaret Dairesinin genç ve uyanık yetkililerinden ikinci başkan Celil Vayısoğlu ise, protekolda öngörülen artışların kâğıt üzerinde kalmamasını diledi ve sözlerine:

"— Bu, iki tarafın da anlayış göstermesi ile olacaktır. Zannederim ki, bu protokol kâğıt üzerinde kalmayacak ve gerçekleştirilecektir" şeklinde son verdi;

Yedinci ticaret protokolü ile, bir önceki altıncı protokole oranla, türk kuru üzümüne 10 bin ton, fındığına iç fındık hesabiyle- 3500 ton, tütününe 1000 ton, narenciye ürünlerine ise 2 bin ton fazla ihraç imkânı sağlanmıştır.

Bu devrede Türkiye, Sovyetler Birliğine 20 bin ton kuru üzüm, 5 bin ton iç fındık, 2 bin ton kabuklu fındık, 4 bin ton tütün, 6 bin ton narenciye, 3 bin ton taze elma ve diğer maddeler ihraç edecektir. Buna karşılık Rusyadan, başta 9,5 milyon dolarlık suni gübre olmak üzere, 1,5 milyon dolarlık çimento, 4,5 milyon dolarlık demir kütük ve blum, 2 milyon dolarlık gazete kâğıdı, 1 milyon dolarlık kâğıt hamuru odunu ithal edilecektir.

Macit Zeren
Öcü mü var?

Madalyonun öbür yüzü

Türkiye, bütün az gelişmiş ülkeler gibi, temel bazı güçlükler içindedir. Kalkınması için, bugün diretip ihraç edebilecek durumda olduğu mallarına iyi fiyatlı geniş pazarlar aramak, bulmak zorundadır. Bununla da iş bitmemekte, sanayileşmek, hattâ enerji gibi alanlardaki altyapı tesislerini kısa sürede kurabilmek için iyi ödeme şartlarıyla yatırım malları ithal etmek; makineler ve teçhizat almak zorundadır.

Oysa bilinen bir gerçektir ki, bütün az gelişmiş ülkeler gibi Türkiye de bugün büyük oranda tarımsal mallar veya ham maddeler üretmekte ve ihraç etmektedir. Birleşmiş Milletler istatistikleri ise, bu malların, gelişmiş milletlerin dünya piyasalarına çıkarmakta oldukları ihraç mallarına oranla devamlı bir nisbi gerileme içinde bulunduklarını göstermektedir. Bu durum, hızlı kalkınmak için kısa sürede büyük bir yatırım programlaştırmasına girişmek zorunda olan Türkiyeyi ve benzeri ülkeleri devamlı surette, daha çok ham madde ve tarımsal mal ihracı, buna karşılık, daha az yatırım malı ithal etmek problemiyle karşı-karşıya bırakmaktadır. Bunun dışında bir başka güçlük de, az gelişmiş ülkelerin, kalkınmak için yapacakları yatırımlarda kullanmak amacıyla aldıkları borçların çekilmez bir yük haline gelmiş olmasından ortaya çıkmaktadır.

AKİS'in bu sayfalarında daha önceleri de sık sık değinildiği gibi Türkiye de bugün, aldığı dış borçları güç ödeyebilir hale gelmiştir. Kredilere Uygulanan faiz oranları çok yüksek olmasa bile, uzun süreli krediler kullanıldığından, süre sonundaki birikmiş faiz oranları yüzde 32'ye çıkmaktadır. Ayrıca, kredi alınan ülkelerden zorunlu olarak yatırım malı ithal edileceği ve sadece bu ülkelerin firmaları ile iş yapılabileceği için, dünya serbest fiyatlarının yüzde 20-30 fazlasına yüksek fiyatla yatırım malı ithal edilebilmektedir. Bu durumun sonucu ise şöyle özetlenebilir:

Meselâ, belli bir süre içinde, kalkınmak amacıyla kurulacak tesisler için 100 birim para ile mal ithal edilmektedir. Bu, alınacak 100 birim para dış krediyle yapılmaktadır. 32 birim para süre sonunda faize, 20-30 birim para da fiyat farklarına gitmekte olduğundan, belli bir süre sonunda ödemek zorunda kalınacak borçlar 100 birim yabancı para olduğu halde, yurda ithal edilen yatırım malları sadece 48 veya 38 birim yabancı para değerinde olmaktadır.

Bu durumda ne yapılabilir? Uzmanlar, başta iç kaynakların geliştirilmesini, ihraç mallarının mümkün olduğu kadar iyi bir şekilde değerlendirilmesini, Batı Avrupa ülkelerinin geniş ticari ilişkiler kurdukları Doğu Bloku ile ticareti arttırmayı, dış borçlanma yerine mal ile yatırım malı ithalini sağlayan anlaşmalar yapmayı ileri sürmektedirler. Bu imkânlar ise, şimdiye kadar bizden aldıkları mallar üzerin de switç yapmayan, aldığı malı kendi iç ihtiyaçları için kendisi tüketen geniş bir pazarda, Sovyetler Birliğinde bulunmaktadır. Sadece uzmanlar değil, tütün ihracatçıları, fındık ihracatçıları ve zeytinyağı ihracatçıları da bunu söylemektedirler.

Sovyetler Birliği ile geniş ticari ilişkiler kurmak hem geleneksel ihraç mallarımızın elimizde kalmasını önleyecek, bize geniş ve hazır bir pazar sağlayacaktır, hem de -rafineri, demir-çelik, alüminyum gibi sekiz temel sanayi projesindeki düşüncede olduğu gibi-, kısa sürede ödeneceği, yüzde 4,5-6 oranındaki yıllık faizlerle verilen batılı kredilere karşılık yüzde 2,5 faizle verileceği için de ucuz kredi sağlanmış olacaktır.

Yeni imkânlar önünde

Bu düşünceler, bugünün Türkiyesinde tabu olmaktan çıkmış, hayatın zaruretleri birçok yetkiliyi de bu yolda düşünmeye itmiştir. Herkes bilmektedir ki, Sovyetlerle başka şartlar altında ve âdeta bir çeşit baskıyla ekonomik işbirliğine mecbur kalmış bulunan Polonya, Romanya gibi eski peyk ülkeler, Sovyetlerle ilişkilerini bugün yeniden düzenlemişlerdir. Bir çeşit sosyalist ülkeler Ortak Pazarı olan COMECON'dan, Rusyaya nazaran daha az gelişmiş ülkelerin bir takım şikâyetleri olmuştur. Romanya, Polonya gibi ülkelerin ekonomik ilişkilerinde daha bağımsız olmak istemelerinin sebebi de, bu, "gelişme dereceleri farklı ülkelerin, kendi aralarında çok sıkı bağlantılar kurmaları" meselesidir.

Fakat Türkiye için durum tamamen farklıdır. Türkiye, böyle bir **birlikle hiçbir ilgisi olmayan ticari** ilişkiler kurabilir, mal karşılığında düşük faizli kredi alabilir ve bunlardan kalkınmasında yararlanabilir.

Ticaret Bakanlığındaki törenden sonra, Sovyet Ticaret Ataşeliğinde basın toplantısı düzenleyen Sovyet ticaret heyeti başkanı ve ticaret mümessili, Türkiyeye yaptıkları yeni teklifleri açıkladı. Sekiz proje teklifinin dışında yer alan -bunlar ticaret protokolündeki mallarla ilgili değildir- bu tekliflere göre, Sovyetler, mal karşılığında ve yüzde 2,5 faizle Türkiyeye bir veya çok sayıda çimento fabrikası yapmak, mevcutları kuru sistemle çalışır halâ getirmek, üç çay fabrikası kurmak, gemi inşa sanayiine katılmak, teçhizât vermek, elektrik santralleri, uçaklar, kamyonlar vermek istemektedir.

Nikita Rijov
Ticari ilişkiler konusunda

Bütün bunlar Türkiye için yeni Ve geniş bir ihraç imkânının mevcut olduğunu, yatırım malı, makine ve mamul maddeler ithalâtı ile kredi sağlamakta bir takım kolaylıklarla karşıkarşıya bulunulduğunu göstermektedir. Yalnız, bu imkânlardan ve kolaylıklardan yararlanmak için Sovyetlere karşı bakış açımızı değiştirmemiz ve Sovyetlerle ticarî ilişkilerini geliştiren ülkelerin hiç de komünist olmadığını anlamamız lâzımdır. Birçok Batı Avrupa ülkesi ve bilhassa Amerika Birleşik Devletleri, Sovyetlerle geniş ticari ilişkiler kurmuşlardır. Bizim, Sovyetlerle ilişki kurmamızı istemeyen Amerîkanın bu tutumunun artık anlaşılması zamanı gelmiştir.

Dostu, düşmanı tanıyalım

Türkiyenin bu imkânlardan yararlanmasını önleyen başlıca kuvvetler, batılı şirketlerdir. Uzun süre Batıdan kredi bulamadığımız milli rafineri, demlr-çelik, suni gübre ve bakır tesisleri için Sovyetlerle görüşmeler başlayınca bâtınlar baskılarını arttırmışlar, içerde de bazı yetkililer, Hükümetin Sovyetlerle temaslarına rağmen, rahatlıkla "Rafineriyi rusların yapacağı filân yok. Japonlar var, ingilizler var, bâzı batılılar var" demeğe başlamışlardır. Çünkü, Sovyetlerle ticaret gelişirse, Türkiyenin sanayileşmesi için kritik önemi olan temel projelerde Batıya ihtiyacımız azalacak, belki de kalmıyacaktır. Ayrıca, bir soya yağı anlaşmasındaki -Surplus anlaşmasının bir bölümüdür- hükümler bile Sovyetlerle ticaretin batılı ülkeler tarafından ne şekilde değerlendirildiğini göstermektedir. Zeytinyağı üretimi bazı yıllar iyi olan Türkiye, zeytinyağı ne kadar olursa olsun, batılı ülkelerden başkasına -anlaşmada buna "Amerikanın dostu olmayan ülkeler" denilmektedir- satamamaktadır. Batılı ülkeler Türkiyeden ancak 17-20 bin ton zeytinyağı alabilmektedir. Geçen yıl zeytinyağı ürünü çok olan Türkiye ile Amerika arasında aylarca süren görüşmeler, Türkiyenin - AP Hükümetince açıklanan- arzularına uygun bir sonuç vermemiş, AP'nin Ticaret Bakanı tarafından anlaşma yürürlükten kaldırılmıştır, Çünkü, zeytinyağı, yağlı tohum bitkileri üretimi ne miktarda olursa olsun, Türkiye, bunları sadece "Amerikaya dost olan ülkeler"e satmak zorundadır. Malım elimde kalmasın diye sosyalist ülkelere satış da serbesttir. Ancak, bütün sosyalist ülkelere, sosyalist olmayan, fakat "Amerikaya dost olmayan ülkeler"e yapılacak likit yağ ve yağ cinsinden ifade edilen yağlı tohumlar ihracat yekûnunun 850 tonu aşmaması lâzımdır.

Tüli'den haberler

Operada buluşma

Gürselin hastalığı yüzünden yemekler, eğlenceler geri kaldı, fakat operalar, tiyatro prömiyerleri, konserler devam ediyor. Başkent sosyetesi de bu kültürel olaylara bütün şıklığı, güzelliğiyle katılıyor.

Geçirdiğimiz hafta "Norma" operasının galası da tuvaletli kadınlar, smokinli erkeklerle doluydu. Maşallah, AP'li Bakanlarımız operaya alıştılar artık. Ön sıranın bütün koltuklarını onlar işgal etmişlerdi. AP'li milletvekilleri de Mecliste Millî Eğitim bütçesini izlemekten vazgeçip, o gece operaya gelmişlerdi. Herhalde, müzik ve sanat sevgileri daha ağır basmış olacak!..

"Norma" operasını Türkiyede ilk defa söyliyen genç soprano Özgül Tanyeri, sanat yolunda en büyük duvarı aştı denebilir. Çünkü "Norma", dünyanın çok güç operalarından biridir. Aydın Gün bu operayı repertuvara aldığı zaman homurdananlar, "Norma"yı seyrettikten sonra başlarını önlerine eğdiler. Zira bu, dörtbaşı mâmur bir temsildi. Perde kapanınca alkışların sonu gelmedi. Özgül Tanyeri ve Cemalîye Kıyıcı ikilisiyle Devlet Operasının eskiyen bünyesine bir gençlik aşısı yapıldığı söylendi. Özgül Tanyeri, "Norma"yı ilk söyliyen soprano olarak bir de kokteyl verdi. Başta Bakanlar olmak üzere, diplomatlar ve gazeteciler Ankara Palas salonlarında toplanarak, "Norma"nın başarısını kutladılar.

Nüfus plânlaması rafa!

Aktris Faize Kuhar, türk-amerikan dostluğunu destekliyen evliliğinin üçüncü yıldönümünde ikinci oğlunu doğurdu. Şimdi bütün arkadaşlarına, suni sancıyla çocuk doğurmanın kolaylığını anlatıyor. "Faize Kuhar önümüzdeki yıl bir çocuk daha doğurursa, buna kimse şaşmasın. "İşin kolayını almış artık, bir kız çocuğu oluncaya kadar nüfus plânlamasını rafa kaldıracakmış" diyorlar.

Yazar kadınlar toplantısı

Geçirdiğimiz haftanın ilginç toplantılarından biri, hikayeci Nezihe Meriçin evinde yapıldı. Yazar kadınlarımızdan -"Çatıdaki Çatlak"ın yazarı- Adalet Ağaoğlu, Leylâ Erbil, Sevgî Nutku, Sevgi Sanlı biraraya

Turizm Bakanı Kürşad, soprano Özgül Tanyeriyi kutluyor

Sanatsever bir Bakan!

geldiler, ortak meselelerini tartıştılar. Paris modasının kısalttığı etekler, kısalan eteklere göre değişen makyajlar yerine, eli kalem tutan kadınların ortak sorumluluğundan sözedildi. Erkeklerin kulakları çınladı mı acaba?

Kültürel tezahürler

Sanayi Bakanı Mehmet Turgutun eşi petrol kokusu duymaktan bıkmış, kendini japon bahçelerindeki güzel krizantemlere vermiş, amerikalı bir yazardan "Kılıç ve Krîzantem" adlı bir kitap çevirmiş. Şimdî bütün dostlarına çevirisini hediye ediyor. Kitabın baskısı da japon bahçeleri kadar güzel. İş Bankası özenmiş, bezenmiş, çok iyi bir kitap hazırlamış. Türkân Turgut da tabiî bu işten çok hoşlanmış, yakında kitapçılığa başlıyacakmış.

Kitap sevgisi Mehmet Turgut ve eşinin ortak bir zevki olmalı. Mehmet Turgutun da vaktiyle petrol konusunda bir kitap yayınladığı, Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanı olduktan sonra bunu Bakanlık teşkilâtına dağıttığı ve hattâ, petrol davasında tartışma kızıştığında, "ben bir kitap yazdım, anlıyabilen alır okur" dediği herhalde hatırlardadır, değil mi?

Papa ve şişmanlar

Prof. Dr. Cihat Abaoğlu Dekan oldu ama, sosyetenin "Papa"lığından kurtulamadı, birçok kadın ona "Papa" diye hitapta devam ediyor. "Papa"nın çevresinde artık şişmanlık da yasak. Zira Dr. Abaoğlu, her fırsatta şişmanlığın aleyhinde konuşuyor, fazla kiloların nasıl eritileceğini anlatıyor. Bu konuşmaların Dr. Abaoğlunun politik ve sosyal konuşmalarından daha çok ilgi uyandırdığı söylenebilir.

Çiçeği burnunda bir damat

Kastamonu senatörü Hazım Dağlı, Meclis koridorlarının en çok tebrik edilen politikacısı. AP'li, CHP'li CKMP'li bütün politikacılar Dağlının önünde kuyruğa girip, kendisine, bir yastıkta kocamasını diliyorlar. Çankırının bir başka bekâr politikacısı Nurettin Ok ise arkadaşına gıpta ile bakıyor.

Hazım Dağlı ile Nurettin Okun politika çizgileri birbirine çok benzer. İkisi de CKMP'den seçildiler, AP'ye transfer oldular. Fakat Şimdi Nurettin Ok büyük bir yalnızlık içinde kaldı. Aşkta ve kadınlar arasında politikadaki kadar şansı yok galiba.

Harika çocuğun konuşması

Paristeki Türk Talebe Cemiyeti, "Türkiyenin Kalkınma Sorunu" adlı, tartışmalı bîr konferans düzenledi. Konferansı da OECD'de çalışan uzmanlardan Atillâ Karaosmanoğlu verdi. Bu genç Plâncıya vaktiyle arkadaşları "Harika Çocuk" adını takmışlardı. Fransız dinleyiciler, konferanstan sonra. Türkiye'deki "harika plân anlayışı"na bir defa daha eğilmek lüzumunu duydular. Hakları da yok değil. Zira, Atillâ Karaosmanoğlunun Ankara yerine Pariste konuşması bu "hârika plân anlayışı"nın bir sonucudur.

Kervan yürüyor

Geçtiğimiz hafta Cuma günü Türk Dil Kurumunda toplanan Basın Dil Ödülü Seçiciler Kurulu -Kurulda Salih Birsel, Hikmet Dizdaroğlu. Cahit Öztellî, Bekir Çiftçi, Naim Tirali, Yurdakul Fincancıoğlu, Hüseyin Korkmazgil bulunuyordu-, türk dilinin arılaşmasına çalışan iki gazeteciyi sevindirdi. 1966 Basın Dil Ödülünü, Erzurumda yayımlanan Milletin Sesi gazetesinden Hikmet Barlıoğlu haber başlığı dalında, Ankarada yayımlanan Yeni Tanin gazetesinden Ergün Tuncalı da "Dış Yorum" başlıklı yazılarıyla fıkra dalında kazandılar.

Dili bile Tanzimat öncesine itmeğe çalışan, Başbakana Başvekil ve hattâ Başvezir demekte hiçbir sakınca görmeyen, üstelik bunu da marifet sayan çevreleri fazlasıyla **üzen bu sonuç, ilerici çevrelerde sevinçle karşılandı.**

SOSYAL HAYAT

Dernekler

Yardımsevenler haftası

Ağır adımlarla yürüyorlardı. Zafer meydanındaki Atatürk anıtına yaklaştılar, anıtın önünde saygıyla eğilerek bir defa daha görevlerini yaptılar, çelengi koyup uzaklaştılar.

Olay, geride bıraktığımız hafta Cumartesi sabahı Ankarada geçti. O gün Yardımsevenler Derneği Genel Başkanı Dr. Mediha Eldem ve Yönetim Kurulu arkadaşları, derneğin 38. yıldönümünü kutluyor ve geleneksel yardımsevenler haftasını açıyorlardı. Kızılay meydanında, Yeni İşhanının duvarına konulan büyük afiş, yardımsevenleri bütün Türkiyede yardıma çağırıyordu. Başkan Gürselin rahatsızlığı, Yardımsevenlerin her yıl 19 Şubatta yaptıkları baloyu, bu yıl engellemişti.

Dr. Mediha Eldem, Zafer anıtından dönüşte, Genel Merkezde gazetecilerle düzenlenen basın toplantısını şu sözlerle tamamladı:

"— Ona -Atatürke- ne kadar teşekkür etsek azdır. Yardımsevenler 19 Şubat 1928 yılında kurulmuştu. Fakat o zamanlar ismi Yardımsevenler değil, Yoksul Kadınlara Yardım Cemiyetiydi. Atatürk bu ismi beğenmedi, 'kadın yoksul olmaz, o her şeye sahiptir, emeğiyle her şeyi kazanır' dedi. Ve Yoksul Kadınlara Yardım Cemiyetinin ismini Yardımsevenler olarak değiştirdi."

Emekçi bir dernek

Dr. Eldem bir soluk sustu, sonra derin bir saygıyla devam etti:

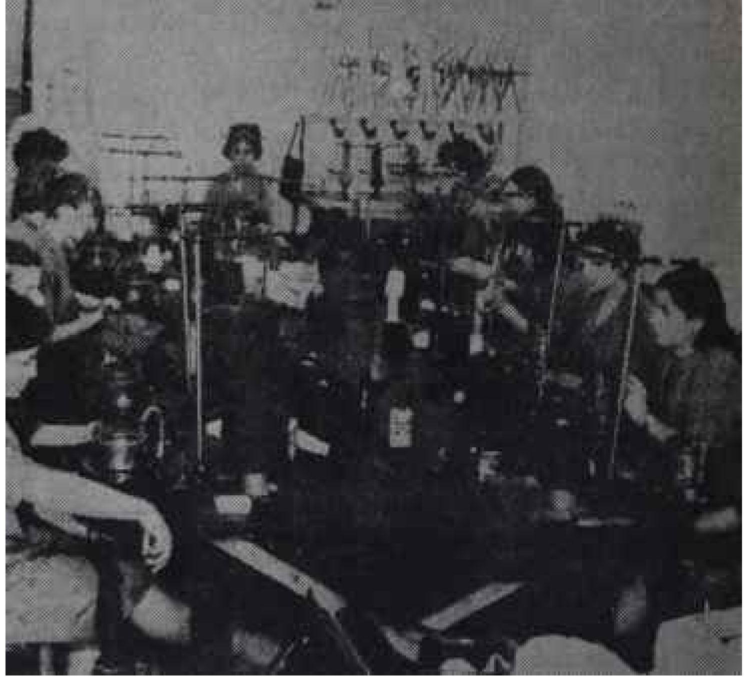
"— İşte, el attığı herşeye büyük bir ruh veren bu büyük insan, bizim de çalışmalarımızın esasını o gün, o sözleriyle çizmiş ve birkaç kadının elele vermesiyle 38 yıl önce meydana gelen bu küçük yardım derneği bugün 4 milyon 349 liralık bütçeye, büyük tesislere, atölyelere sahip köklü bir müessese olmuştur."

O gün, Yardımsevenlerin Ataç sokaktaki büyük Genel Merkez binasıyla nakış, dikiş, çorap, moda, sipariş, triko ve rehabilitasyon atölyelerini ve ayrıca Genel Merkez binasının üstünde açılan Kız Öğrenci Yurdunu gezen gazetecilerden bazıları hayli şaşırdılar. Burası bir dernek değil, âdeta bir devlet kurumuydu ve bu, Atatürkün aşıladığı inanç sayesinde bir araya gelen faal kadınların çabasıyla meydana gelmişti.

Yardım kurumunun en kötü tarafı, hiç şüphe yok ki, insanları hazır almaya, minnettar kılmaya götüren taraftır. Buna rağmen, en uygar toplumlarda bile yardım uzun yıllar bu şeklini muhafaza etmiştir. Talihin iyi cilvesine mazhar kimseler ise, insanlara yardım etme imtiyazını âdeta övünerek, ellerinde tutmuşlar, hattâ zaman zaman, yardım ettikleri kimseleri, Ömer Seyfettinin "Diyet" adlı hikâyesinde olduğu gibi, isyana götürecek davranışlarda bulunmuşlardır. Atatürkün türk kadınlarına "emek karşılığı yardım" ilkesini aşıladığı günlerde en uygar toplumlar bile henüz bu anlamdaki yardım zihniyetinden kurtulmuş değillerdi. Bugün Yardımsevenler Derneğinin en büyük başarısı, yüzbinlerle lirayı bulan kabarık yardım rakamları yanında, hiç şüphe yok ki, bu ilkeye dayanmış olmasıdır. Yardımsevenler, esas itibariyle, yardıma muhtaç kimseye el uzatır; tahsilde ise burs verir; işsizse, bir sanat öğrenerek, o nu kendisine iş edinmesini sağlar. Kısaca, ona insan şeref ve haysiyetine yakışır şekilde yaşama, hayatını kazanma imkânlarını sağlama yollarını arar.

Derneğin önemli işleri

Yardımsevenler Derneği, önemli hastalıklara yakalandıktan sonra, yeniden hayatlarını, düzenlemek zorunda kalanlar için rehabilitasyon merkezleri kurmuş, yurdun muhtelif yerlerindeki 86 şubesi, pastahaneden hamama, en ince el işinden, nakış ve dikişten büyük ve toptan dikiş atölyelerine, kadar her çeşit iş sahası açmıştır. Karşılıksız gıda, giyecek ve ilâç yardımı, yalnızca çalışamıyacak halde olan hasta, yaşlı, çaresiz kimselere yapılmaktadır ki bu da toplumun büyük görevlerinden biridir. Dernek atölyelerinde çalışan, hayatlarını kazanan ve bir zanaat sahibi olan işçilere ayrıca bir de yol paraları, öğle yemekleri, ilâçları verilmekte ve sıhhi muayeneleri yaptırılarak, sefil ve hasta olmamaları sağlanmaktadır. Atölyelerde halen 250 işçi çalışmaktadır ve bunlara 1965 yılında 541 bin 348 lira ödenmiştir. Burs yardımı aynı

Yardımsevenler Derneği atölyelerinde çalışma
Toplum kalkınmasının başka yönü

Bugüne Benzer Günler

Bugünlerde işim gücüm hep fala bakmak. Ama bu fal, başka fal. Bu, öyle boş fincanda hayal oyunu değil. Sonra, büyük meseleler üzerinde de konuşmuyorum ama, fal çıkınca bazı dostlarım bana kızıyorlar. Meselâ, geçenlerde bir Belediyeci arkadaşa rastladım:

"— Tamam, et ucuzluyor" diye müjdeledi.

Ankara Belediyesinden bir heyet, Belediye ile ilgili birçok mesele üzerinde konuşmak üzere Başbakana çıkmış. Bu arada et meselesi de görüşülmüş. Başbakan, et tanzim satışları yaptırtmaya sözvermiş. Belediyeci arkadaş "tamam, et ucuzluyor" deyince, güldüm:

*— Eyvah, daha da fena olacak, desene" deyiverdim.

Arkadaş kızdı ama, birkaç gün sonra mesele, üyeler tarafından Belediye Meclisine getirildi: Tanzim satışları başlar başlamaz, et fiyatları yükselmişti!..

Bir arkadaşım İrana gitmeye hazırlanıyordu, fakat kayguluydu:

"— Galiba kolera varmış, İran seyahatlerini yasaklıyacaklarmış. Hac seferleri de iptal ediliyormuş" dedi.

"— Boşver, böyle şey olmaz. Sen de gidersin, hacı namzetleri de giderler" diye kendisini teselli ettim.

Birkaç gün sonra Ankara Tıp Fakültesinin, Başbakana, koleranın Türkiyeyi tehdit ettiğini bildiren bir tıbbî rapor gönderdiğini, tavsiyeler arasında hac--n bu yıl muhakkak surette iptal edilmesi teklifinin de bulunduğunu okuduk. Kolera mikrobunun kaynağı Mekke imiş. Hükümetçe sıkı tedbirler alınmaz, seyahat yasakları konulmazsa, korunma ve tedavi Türîye'ye milyonlara mal olacak, üstelik Türkiye kolera bölgesi ilân edilirse, gıda ihracatı da yapamıyacak, yeni yeni alıştırdığı turistlerden de yoksun kalacakmış. Sonra, yine gazetelerden öğrendik: Başbakan, Tıp Fakültesinin raporunu katlayıp cebine koyarken, AP'li bir milletvekili de "yeşil at"nın üstünde hac seferi başkanlığına hazırlanıyormuş!..

İyiniyetli bir vatandaşla konuşuyorduk. Vatandaş:

"— Muhalefet ve bazı gazeteler çok fazla gürültü yapıyorlar ama, ben bugünkü İktidarın, rejimi tehlikeye götürecek davranışlardan bir fayda umabileceğine inanamıyorum" diyerek kendi kendisini teselliye çalışıyordu.

İyiniyetli vatandaş, ilk hamlede girişilen partizan tayinlerin durdurulacağına, alelacele Meclise getirilen, huzursuzluğa yol açabilecek nitelikteki kanun tekliflerinin yumuşatılacağına, nurcunun, Süleymancının, hilafetçinin başkaldırmasına izin verilmiyeceğine inanmak, beni de inandırmak istiyordu.

Bu iyiniyetli yurttaşın umutlarını kırmak zordu. Ben de ona inanmak istiyordum. Akıl yolu, mantık yolu zaten bunu gerektirmiyor muydu? Ama bu bir hayaldi. Çünkü insanlar başkalarını kandırmadan önce kendi kendilerini kandırıyorlar, yanlış davranışlarını doğru, korkuyu cesaret, hataları görev sanıyorlar. AP İktidarı partizan tayinlerine, nakillerine devam ediyor, Meclisteki çoğunluk istediği her kanunu çıkarma hevesinde ısrarlı görünüyor. Belki, "hele bir varlığımızı kabul ettirelim, durmasını biliriz" diyenler var, ama bir kere bu yola girilince durmak da, durdurmak da çok güçtür. Bunu bilmek için fala filan bakmağa da lüzum yok, kafamızı biraz arkaya çevirsek, biraz arkaya baksak, yeter.

Ben, tıpkı bugüne benzer günleri yaşadığım hatırlıyorum. Bunlar öylesine bugüne benziyordu ki, âdeta inanamayacağım geliyor. Olaylar hemen hemen aynı tepkiler tıpatıp eş, tenkitler eş, tenkitlere cevaplar eş. Hem de kelimesi kelimesine eş!. Ama işin farkında olmayanlar var. Onun için de, bugünlere benzeyen günleri hatırlayanların, boş fincanda kahve falına baktığını sanıyorlar. Yani söyletene değil, söyleyene kızıyorlar. Ne gaflet!.. .

Jale CANDAN

yıl içinde 35 bin lira olmuş, karşılıksız yardım 247 bin küsur liraya varmıştır. Ayrıca işçilere Atatürkün ölüm yıldönümü olan 10 Kasımda gıda yardımı yapılmakta, yeni yılda ikramiye verilmekte ve giyecek dağıtılmaktadır. Rehabilitasyonda iyileşen hastalar yeni bir zenaat öğrenmekte ve sağlık kontrolüne tâbi tutularak, hayatlarını kazanmaktadırlar. Bunlar yarım gün çalışmakta ve tam yevmiye almaktadırlar. Ayrıca yol paraları, yemekleri verilmekte, İlâç ve doktor paraları dernek taralından ödenmektedir. 1965 yılında karşılıksız yardımların tutarı, âcil yardımlarla beraber, 972 bin 629 lirayı bulmuş ve 1928 yılında 385 lira olan dernek bütçesi 4 milyon 349 bin 574 liraya yükselmiştir. Buna rağmen, daima yenilikler, yeni plânlar peşinde olan dernek, bu tasarılarını gerçekleştirebilmek için yardımsevenlerinin yardımına her gün biraz daha fazla ihtiyaç duymaktadır. Bu yüzden de sipariş atölyesi, moda atölyesi, nakış ve trikotaj atölyeleri her zaman en son modayı izlemekte, bütün gelir imkânları aranmaktadır. Trikotaj atölyesinin hazırladığı çok nefis sveterler, modern yün yakalar, şallar gerçekten güzeldir ve piyasadan çok da ucuzdur. Sipariş atölyesinin dikişleri de hem kalite, hem fiyat bakımından piyasaya göre çok elverişlidir ve ayrıca siparişte bulunana "yardımsever olma", yardım yapma imkânını vermektedir.

TİYATRO

İstanbul

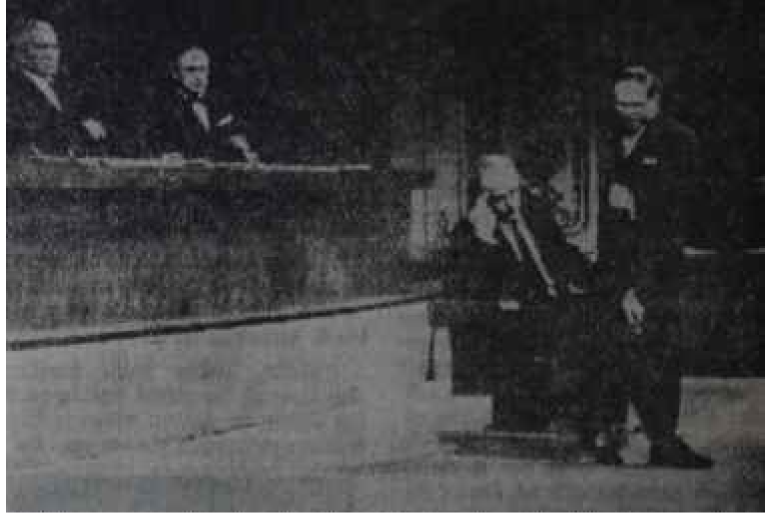
Dolup taşan tiyatrolar

Elli yıl önce ancak ramazan geceleri seyirci bulabilen İstanbul tiyatroları, şimdi, her akşam dolup taşmaktadır. Hem, yalnız Beyoğlundakiler değil, Fatihtekiler, Aksaraydakiler ve Kadıköy yakasındakiler de...

İstanbulun toplum hayatında tiyatroyu vazgeçilmez unsurlardan biri haline getiren, bu uğurda en az otuz yıl çaba harcamış olan, Şehir Tiyatrosudur. Bu emeğin en olgun meyvalarını da şimdi o toplamaktadır. Ana sahnesi olan Tepebaşı Tiyatrosunda, son yılların en ö nemli fikir oyunlarından biri sayılar "Oppenheimer Olayı" oynanmakta, Beyoğlundaki Yeni Tiyatrosunda ise, Jean Graudoux'nun "Chaillot'daki Deli"si, onbeş-yirmi yıl önce Fikret Adilin "Deli Saraylı" adaptasyonunu görmüş olanlara, adaptasyonla tercüme arasındaki farkları -ve apayrı bir dünyayı- tanıtmaktadır. Seyirci hesabına, bu farkların adaptasyonun aleyhine olduğunu söylemek zor. Giraudoux'nün şairce anlattığı iki savaş arası dünyası ve Parisi ile bugünkü dünya ve bugünün Parisi arasında değişmiş olan çok şeyler var.

Şehir Tiyatrosunun Fatih bölümü, Cahit Okurerin Enid Bagnolddan çevirdiği "Kireçli Bahçe"ye başlamıştı. Ancak, Devlet Tiyatrosunun da oynamıya hazırladığı bu oyun, başkadın rolünü oynayan Şirin Devrimin bîr kliniğe kaldırılıp safra kesesinden ameliyat olması zorunluğu karşısında, bir süre de olsa, afişten indirildi. Zeytinburnunda yeni açılan -ve Oktay Rıfatın "Çil Horoz"uylâ açılışı hadiseli geçen -halk tiyatrosunda, pek tutmayan "Çil Horoz"un yerini Adalet Ağaoğlunun "Çatıdaki Çatlak"ı aldı, "Çil Horoz" gibi bu son oyun da o tiyatro için biçilmiş kaftan!

Sehir Tiyatrosunda "Oppenheimer Olayı"
"To *be, or not to be.."*

Oyun : "Oppenheimer Olayı" (In der Sache J. Robert Oppenheimer);
Yazan : Heinar Kipphardt
Çeviren : Sevim Özakman
Tiyatro : İstanbul Şehir Tiyatrosu (Tepebaşı)
Sahneye koyan : Beklan Algan
Dekor : Turgut Atalay-Ersin Satgan

Oynıyanlar : İbrahim Delideniz (Soruşturma Komisyonu Başkanı) Hadi Hün (Üye Ward, V. Evans). Celâl Balkır (Üye Thomas A. Morgan) Nüvit Özdoğru (Atom Enerjisi Komisyonu Avukatı), Erdoğan Gemicioğlu (Avukat Rollander), Doğan Bavli (Oppenheimer'in avukatı), Tanıklar: Kani Kıpçak (Albay Pash), Muhip Arcıman (John Landsdale), Rıza Tüzün (Dr. Edward Teller), Reşit Gürzap (Dr. Isador Isaac Rabi), Erol Keskin (Dr. J. Robert Oppenheimer).

Konu : Alman yazarı Heiner Kipphardt, Amerika Birleşik Devletleri Atom Enerjisi Komisyonunun 1954 Mayısında yayınladığı, ünlü fizik bilgini ve ilk atom bombasının gerçekleştiricisi Dr. J. -R. Oppenheımer'e karşı açılan soruşturmayla ilgili 3000 sayfalık resmî rapordan iki bölümlük bir oyun çıkarmış. Belki "belgesel" bir oyun ama, seyircinin ikibuçuk saat süreyle, can kulağıyla dinlediği, insanlığın geleceği için kara kara düşüncelere dalmaktan kendini alamadığı bir oyun... Son ikibin yıllık dünya uygarlığının yıkılma ihtimallerini yaratanların ve yarattıkları büyük tehlikeyi önleyemediklerini görenlerin kafa dramı.

Beğendiğim: Şehir Tiyatrosunun, çağımızın en önemli sorununu sahneye çıkaran ve ancak aydın seyirciye seslenen böylesine ağır bir fikir oyununu cesaretle türk seyircisine tanıtmış olması. Beklan Alganın ağırbaşlı, dramatik ve psikolojik unsurları ahenkli bir yorumla değerlendiren, etkili sahne düzeni. Dr. Oppenheimer'de -Dormen topluluğundan misafir sanatçı- Erol Keskinin sadeliği, rahatlığı içinde, haklı görünen haksız suçlamaların sessiz öfkesini, isyanını ,ve gülünçlüğünü duyuran güçlü kompozisyonu. Komisyon üyelerinden Agâh Hünün, avukat Robb'da Nüvit Özdoğrunun, tanıklardan Rıza Tüzünle Reşit Gürzapın çizdikleri güzel tipler ve bütün öbür sanatçıların başarılı oyunları...

Beğenemediğim : Bir şey yok.

Sonuç : Bu mevsimin en ilgi çekici, en başarılı fikir ve "ensemble" oyunu.

Lutfi Ay

K İ T A P L A R

İSMET PAŞAYLA 10 YIL

Yazan, Metin Toker. Birinci cilt, 1954-1957, Akis Yayınları. İkinci baskı, 222 sayfa, 20 Lira. Alana Türk Matbaası, Ankara, 1966.

Son bir yıldır Ankaradaki amerikalıların ağızlarından düşürmedikleri bir söz var. Diyorlar ki, "Türkiyede İsmet Paşa ile de, İsmet Paşasız da politika yapmak mümkün değildir."

Az, gelişmiş ülkelerde bizans entrikaları ile hükümet darbeleri yapmakta uzman CIA'nın adamlarının dahi ağızlarından düşmez hale gelen bu sözler, kabul etmek gerekir ki bir büyük gerçeği dile getirmektedir. Elbette ki, amerikalıların ölçüsüyle, Türkiyede İsmet Paşa ile politika yapmak tatlı bir iş değildir. Ama görmüşlerdir ki, İsmet Paşasız da politika yapmak mümkün değildir. Zira Türkiyede, dün olduğu gibi bugün de, hattâ yarın da politika tahtının zirvesinde İsmet Paşa oturmaktadır, oturacaktır.

Osmanlı İmparatorluğunun çöküş ve dağılış yıllarında genç bir kurmay subay olarak hayata atılan İsmet İnönü, 20. yüzyılın ilk yıllarındanberi Türkiyenin kaderinde daima söz sahibi olmuş bir kimsedir. Kurtuluş Savaşında Atatürkün yanıbaşında, bu milletin beyinlerinden biri olarak görev görmüş, savaşın Lozanda barışa dönmesinde son sözü yine o söylemiştir. Atatürkün Başbakanı, Türkiye Cumhuriyetinin Atatürkten sonra gelen Cumhurbaşkanı, çok partili demokrasinin kurucusu ve yaşatıcısı İsmet Inönü, nihayet, dünyada bir eşi daha gösterilemiyecek şekilde, hem de "Milli Şef" iken, seçim sonuçlarına saygı göstererek, kendi rızası ile ve en ufak bir dırıltıya bile meydan vermeden, Muhalefet Liderliği göre-ini yüklenmiştir. On yıl süreyle de Muhalefet Liderliği yapmış bir insan olarak İnönü, elbette ki türk politikasında derin izler bırakan ve bırakacak olan bir liderdir. Böyle bir liderin, üstelik de "Milli Kahraman" sıfatını haklı olarak taşıyan bir liderin karşısına çıkartılacak olanların, ne kadar güçlü olurlarsa olsunlar, sırtlarını nereye dayarlarsa dayasınlar, sık sık tökezlemeleri son derece olağan bir iştir.

Metin Toker, "İsmet Paşayla 10 Yıl" adlı kitabında işte bu liderin hayatının bir devresini. 1954-1964 yılları arasını anlatmaktadır. Elimizdeki ilk cilt ise, Metin Tokerin İnönüye damat olduğu 1954 yılından, yâni DP İktidarının iyice azgınlaşmaya yüztuttuğu yıldan, mukadder âkibetine doğru süratle yol almaya başladığı 1957 yılına kadar geçen günleri dile getirmektedir.

İktidarda da olsa Muhalefette de, Türkiyenin daima 1 numaralı adamı olarak kalmayı bilmiş İnönüyü Metin Tokerden daha iyi anlatabilecek ve anlayabilecek bir başka kimsenin bulunabileceğini sanmıyorum. İnönü de bu görüşte olduğunu, kitaba yazdığı ön sözde şu sözlerle ifade etmektedir:

"Metin Toker millî tarihimizden önemli bir devri anlatıyor. Metin Toker bu devrin olayları içinde, onların yakınında yaşamıştır. Bu devir, Demokrasi Devriminin hikâyesidir. Cumhuriyet tarihimizde tam bir dönüm noktasıdır."

Metin Toker, kitabını, AKİS'in o çok alışık olduğunuz, "nevi şahsına münhasır" tatlı hikâye üslûbu ile, daha doğrusu Metin Toker üslûbu ile kaleme almıştır. Bunun içindir ki kitap bir solukta, dikkatler bir an bile dağılmadan, zevk ve heyecanla okunabilmektedir. Bu kitap okunurken, dünün ve bugünün bütün siyasilerini, adları hayırla yâdedilen ve edilmeyen bütün politikacıları usta bir ressamın fırçasından çıkmış tablolar halinde görmeniz mümkündür. Hafızaların nisyan ile malûl olduğunu söyleyen Menderese rağmen, Metin Toker, aradan şu kadar yıl geçtikten sonra dahi, hafızaların nisyan ile malûl olmadığını ispat etmektedir. Zaten hafızalar nisyan ile malûl olmadığı içindir ki Menderes malûm âkibeti ne ulaşmış, İsmet Paşa ise, o gün olduğu gibi bugün de dimdik ayakta kalmıştır.

"İsmet Paşayla 10 Yıl"ın bir eksik tarafını da söylemeden geçemîyeceğim. Bu eksik taraf, İsmet Paşanın 1954 yılında ısrarla yürüttüğü ve 1960'dan sonra tekrar döndüğü ve halen de şampiyonluğunu yaptığı millî egemenlik politikasına -yani petrol ve madenlerimizi yabancılara kaptırmama, kapitülasyonları hortlatmama, nihayet millî bağımsızlık politikasına- yeterince ışık tutulmaması, bu konu üzerinde durulmamış olmasıdır. İsmet Pasa daha 1954 seçimleri arefesinde, DP İktidarının tuttuğa yolun yol olmadığını, bu yolun Türkiyeyi çıkmaza götürdüğünü görmüş ve buna karşı, bütün tarihi kişiliğini ortaya koymuştur. O günün de bugünün de en büyük muhalefet partisi olan CHP, sırf İnönüden aldığı güçle, yabancı sermâye tasalluduna, petrollerimize ve madenlerimize el koyma temayülüne karşı çıkmıştır. İnönü açısından Türkiyenin 1954-57 yılları arasındaki durumunu en yakın bir tanık dikkatiyle kaydeden Metin Tokerin işin bu tarafına dokunmaması, İsmet Paşayı bu hassasiyete iten sebepler üzerinde durmaması, bence kitabın yegâne eksiğidir. Bunun ötesinde "İsmet Paşayla 10 Yıl", yakın tarihimize ve dolayısıyla günümüz politikacıları ile iktidarlarına ışık tutacak bir kitap olarak dikkati çekmektedir.

İlhami SOYSAL

İnönü ve Toker çalışıyorlar
"İsmet Paşayla 10 Yıl"

S İ N E M A

Festivaller

Festivallere doğru

Önümüzdeki ay Arjantinde başlayacak Mar-'del-Plata Uluslararası Film Festivaliyle bu yılın festivaller mevsimi açılmaktadır. Nisanın başında Hollywood'un kendine mahsus "festival"i olan Oscar dağıtımı, Mayısın ikinci yarısında Cannes Festivali, Haziran - Temmuzda Berlin Festivali, Ağustos sonunda Venedik Festivali, Ekimde Mannheim ve Lübnan Festivalleri Mardel-Plata'yı izliyeceklerdir. Tabii bu arada irili ufaklı yeni festivallerin yer alması da şaşırtıcı olmıyacak tır. Çünkü festivaller artık dünya sinema endüstrilerinin, turizm çalışmalarının kaçınılmaz unsurları haline gelmiştir.

Şimdiye kadar programı açıklanmış olan festival sadece Mar-del-Plata festivalidir. 2-12 Mart arasında yapılacak olan Mar-del-Plata fes tivallerinin sekizincisine *dokuz* ülke birer uzun filmle katılmaktadırlar. Ayrıca Yugoslavya, Polonya ve İtalya da bu festivale katılacaklarsa da henüz hangi filmleri göndereceklerini bildirmemişlerdir. İngiltere Mar-dei-Platâ'ya oyuncu - yönetmen John Mills'in "Illusion"unu gönder mektedir. Fransa, baş rollerini Brigitte Bardot ile Jeanne Moreau'nun oynadıkları ve Louis Malle'in çevirdiği "Viva Maria"yı gönderecektir. Sovyetler Birliğinin seçtiği film Vadin Debernevin "Sonbaharın Son Ayı"dır. Birleşik Amerika, ingiliz yönetmeni Tony Richardson'un "Los seres queridos"u ile festivale katılmaktadır. Çekoşlavakyayı temsil edecek film, Karel Kaçinanın "Yaşasın Cumhuriyet"idir. İsveç, Lars Gorling'in "Gunilla"sını göndermektedir. Meksikanın seçtiği film, Del Villar'ın "Los Cuervos de Luto"sudur. Batı Almanya Jurgen Roland'ın "Dört Anahtar"ını gönderecektir. Festivalin evsahibi Arjantin ise Manuel Antin'in "Castigo al traidor"u ile festivale katılmaktadır. Aşağı yukarı bir yıldan beri festivallere ya resmen katılan, ya da festivalleri açmakta kullanılan Sovyet filmi "Harp ve Sulh", ise Mardel-Plata'da yarışma dışı gösterilerek festivali açacaktır.

Cannes'ın 20. yılı

Uluslararası sinema festivallerinin en önemlilerinden olan Cannes Festivali bu yıl yirminci yılına basmaktadır. Bundan dolayı Cannes Festivalinin bu yıl her zamankinden parlak geçeceği ve özel programlar uygulanacağından şüphe edilmemektedir.

Uluslararası festivallerin en önemlisi olan Venedik Festivali ise birkaç yıldanberi festivalin yönetim şekli konusundaki şiddetli tartışmalara sahne olmaktadır. Venedik Festivali bir ara büyük bir buhran geçirmiş ve bu buhranı geçiştirmek için İtalyanın tanınmış sinema ya zarlarından Luigi Chiarini festivalin tek yöneticiliğine getirilmişti. Chiarini'nin üç yıldanberi festivali "sosyetik" bir toplantı olmaktan çıkarıp bir sanat gösterisi yapmak için uyguladığı sıkı rejim ise pek çok kimsenin hoşuna gitmemişti. Geçen yılın sonlarında toplanan Venedik Gösterileri yönetim kurulu Chiarini'nin değiştirilmesi konusunu ele almış, hatta festivalin tek kişi tarafından değil, bir kurulca yönetilmesi meselesini de görüşmüş, fa kat bir karara varamamıştı. Nihayet geçen ay Chiarini'nin festival yöneticisi olarak kalması uzun tartışmalardan sonra kararlaştırılmıştır. Böylelikle Venedik Festivalinin bu yıl da tam bir sinema sanatı yarışması havasına bürüneceği anlaşılmaktadır.

Alaturka festivaller

Sinemacılarımız film çeviriminde olduğu gibi festival konusunda da bir enflâsyon yaratmakta gecikmediler. Geçen yıl yurdun çeşitli yerlerinde yarım düzine kadar festival düzenlendi veya düzenleme teşebbüsüne girişildi, Antalyayı Gaziantep, Karataşı Buca, Altın Portakalı Altın Salkım... izledi. Fakat bu fes tivallerden hiç biri alaturkalıktan kurtulamadı. Film festivallerinin ne kadar uzun hazırlıklara, ne kadar plânlı ve programlı çalışmalara dayandığını bilmeyen veya bilse bile böyle bir çalışmayı göze alama» yan kimseler sonu daima bir tartışma, hatta kavgayla biten sinema festivalleri çığırını açtılar. Bu yıl aynı hikâyenin tekrarlanacağı anlaşılmaktadır. Çünkü şu âna kadar herhangi bir yerli film festivali hazırlığı yapıldığı duyulmamıştır. Oysa bir festivalin hazırlığı ondan önceki festival bittiği anda başlar.

Buna karşılık, geçen yılın yurdumuzdaki tek başarılı festivali denebilecek olan film gösterisi uluslararası nitelikte olan ve Ankarada Fransız Kültür Heyeti ile Turizm Bakanlığı Foto - Film Dairesinin elbirliğiyle yürüttükleri festivaldi. Ankara Uluslararası Kısa Filmler Festivali adını taşıyan bu festival geçen yıl polonyalı yönetmen Zbigniew Raplewskinin "Arap Atları" adındaki çok güzel bîr filminin birinciliği kazanmasıyla sona ermişti. Aynı festival bu yıl da 17-24 Nisanda tekrarlanacaktır. 30 dakikayı geçmiyen 35 veya 16 mm. lik kısa sanat filmlerinin katıldığı bu yarışmaya, Ankarada diplomatik

temsilcisi bulunan bütün ülkeler girebilmektedir. Uluslararası bir seçme kurulu ve yine uluslararası bir jüri tarafından değerlendirilen filmler arasında birinciliği alan filmin yönetmenine Turizm ve Tanıtma Bakanlığında üç kişilik bir ekiple Türkiyede kırk gün çalışıp turistik bir film meydana getirmek hakkı tanınmakta, bu ekibin bütün masrafları Turizm ve Tanıtma Bakanlığınca karşılanmaktadır. Geçen yıl bu festivale Polonya, Yugoslavya, Japonya, Fransa, Batı Almanya, Birleşik Amerika, Bulgaristan, İsrail, İran ve Türkiye katılmışlardı. Bu yıl daha çok sayıda ülkenin katılması beklenmektedir.

Balkan Festivali

Fakat bu yıl Türkiyede festival denilince her şeyden önce Balkan Film Festivali akla gelecek ve bu konu herhalde epey tartışmalı geçecektîr. Böyle bir görüşün bir kehanet sayılamıyacağı, ilki geçen yıl Varnada yapılan Balkan Film Şenliği sırasında bazı resmî makamların tutumuyla ortaya çıkmıştır. İlk Balkan Film Şenliği geçen yıl Türkiyede yapılacaktı, fakat aradaki kısa zamanda bir festival hazırlamanın güçlüklerini iyi bilenler, Türkiyede yapılacak festivalin bir yıl ertelenmesini istemişler, bundan dolayı ilk Balkan Film Şenliğinin yeri olarak Bulgaristandaki Varna seçilmişti. Daha sonra festivale katılacak türk filmlerinin seçilmesi, gönderilmesi gibi meselelere sıra gelince, bürokrasinin çarkları işlemeğe başladı ve olmadık güçlükler çıkarıldı. Hattâ bu yüzden türk filmlerinin çoğu Varnaya kaçak olarak gitti. Bu tutumu gören bazı festival ilgilileri bu yıl Türkiyede yapılacak olan festivalin âkibeti hakkında çok karamsar düşüncelere kapıldılar. Hatta son zamanlara kadar, Türkiyenin, kendisine ikinci defa gelen sırayı da kendinden sonrakine bırakması düşüncesi hakimdi. Fakat son günlerde İkinci Balkan Film Şenliğinin İstanbulda yapılması kararlaştırıldı. Ancak bununla hiç bir şey çözülmemiş, aksine birçok çapraşık mesele ortaya çıkmıştır. Bunların başında. Balkan ülkeleri arasında karşılıklı anlayışı geliştirmek üzere, UNESCO'nun aracılığıyla ortaya atılan ve Türkiyenin de resmen kabul ettiğini bildirdiği bu sanat ve kültür alışverişine karşı beliren sakat, samimiyetsiz, hattâ düşmanca davranış gelmektedir. Ağustosta yapılması gereken festival, bundan dolayı bizim bakımımızdan bir imtihan yerine geçecektir.

Tasarruflarınızı Nerede Saklıyorsunuz ?

Biriktirilen paraları küpe doldurup saklamak devri çoktan tarih oldu. Tasarrufları en verimli şekilde değerlendirmenin sağlam bir yolu da paranızı güvendiğiniz köklü bir müesseseye emanet etmektir. Biliyorsunuz ki TÜRKİYE İŞ BANKASINA yatırılan paralar, devamlı olarak artar, yurdumuz için en verimli şekilde değerlendirilir, tasarruf sahiplerine zengin ve cazip ikramiyeler kazandırabilir.

Tasarruf sahiplerine mühim not: 25 Mart tarihinde yapılacak 7 Milyon liralık çekiliş için sene sonuna kadar İŞ BANKASINA yatırmış olduğunuz tasarruflarınızı muhafaza etmelisiniz. Yeni Yılın

12 Milyon

tutarındaki ikramiyelerinden faydalanmak için de biriktireceğiniz paraları İŞ BANKASINDA toplamanızı tavsiye ederiz.

TÜRKİYE **BANKASI**

paranızın... istikbalinizin emniyetidir

(Basın A: 1084) —